

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK

f ü z e t e k

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

az Erdélyi Örmény Gyökerek
Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa
XII. évfolyam 132. szám
2008. február

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor
– hívtottan és hívatlanul – mindenkit szeretettel vár
a Budapest, V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti Bartók terembe

---

Gondolatok az örmény liturgiából

„Titkok vizsgálója!
Vétkeztem ellened akarva
és nem szándékosan,
tudva és nem tudatosan.
Bocsáss meg nekem bűnösnek,
amiért a szent fürdőben történt újjászületésem óta
istenséged előtt vétkeztem és újra vétkeztem
érzékeimmel és testem minden tagjával!
(És irgalmaz...)”

Ismét egy bűnbánó – de bővebb – ima Szent Nerszesztől. A szent fürdő = kereszttségünk óta számtalan bűnt követtünk el, nagyobbakat és kisebbeket. Jó ezeket számba venni a nagyobbijt kezdetén!

Dr. Sasvári László

Felhívás! Írásunk az utolsó oldalon, bővebb információ a külön mellékletben!

*Lapunk az interneten: új honlapunkon, a www.magyarormeny.hu
és a www.magy-orm.axelero.hu honlapon is olvasható.*

Elektronikus levélcímünk (e-mail): magyar.ormeny@t-online.hu

Béres L. Attila

Zarándokutakról nem csak zarándokolni vágyóknak

A 2-es metró Astoria megállójánál emelkedik a Magyarok Háza, ahol minden hónap harmadik csütörtökén tartja klubestjét a Fővárosi Örmény Klub. A rendezvényt ebben az évben is támogatja a Fővárosi Örmény Önkormányzat és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület. A hívó szóra sokan jelentek meg január 17-én a Budavári Örmény Kisebbségi Önkormányzat műsorán.

A Semmelweis utcából nyíló bejáraton át délután öt óra előtt egyre többen igyekeztek – néhányan a lépcsőn, az idősebbek a liften – megközelíteni az első emeleti Bartók termet. Ismerősök üdvözölték egymást, az időben érkezők még fél tudták akasztani kabátjukat a fogásra, akinek pedig nem jut hely, a széke hátamlájára helyezte, vagy az ölében szorongatta. A szervezők nem feledkeztek meg a vendégváro finomságokról sem.

Elsőként *Dr. Issekutz Sarolta*, az EÖGYKE elnöke köszöntötte a megjelenteket. A tizenharmadik év első rendezvényén visszautalt a decemberi beszámolóra, és hangsúlyozta, hogy nagyon sok problémával, gonddal, megszorításokkal kell számolni a 2008-as évben. A kisebbségi politika az eddigi működési költséget alaposan lefaragta, az ez évi anyagi támogatást pályázatok benyújtásához kötötte. A határidőt is szűkre szabta, január 29-ig lehet(ett) pályázni. A jogszabályok sem elég világosak, nagyon nehéz megfejtetni, mik is az elvárások. Elmondta azt is, hogy az örmény kisebbségnek a legnagyobb költségvetési kiadást jelentő Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek februári

Várady Mária budavári örmény elnök

száma tartalmaz egy mellékletet is. Mivel az egyesület nem kap céltámogatást, és az idén is áremelkedésekkel köszöntött be az újesztendő, nőttek a közüzemi díjak, tovább emelkedtek az élelmiszerárak, és drágultak a postai szolgáltatások is, így az elnök asszony kérte olvasóinkat, a mellékleten jelezzék vissza a kiadónak, kik azok, akik interneten is tudnák olvasni a füzetet. Az interneten a www.magyorm.axelero.hu honlapon megtalálják új honlapcímünket, az új honlapon pedig olvashatják az örmény kisebbség híreit,

nagyon sok információval, reményeink szerint naprakész módosításokkal, valamint a havonta megjelenő füzetet, illetve a füzetek korábban megjelent számait is. Az internettel rendelkező tagjaink hozzájárulhatnak az Egyesület postai költségeinek csökkentéséhez, ha a jövőben nem igénylik a füzetet. A postaköltség az eddigi 1700 példány eljuttatásához havonta közel 200 000 forint lenne.

Az elnök asszony beszámolt arról is, hogy 2007-ben kisebbségi díjat kapott a Budapesti Örmény Katolikus Lelkészség. Megtudtuk, hogy a bécsi örmény nagykövét is meglátogatta a főváros XI. kerületében az Orlay utca 6. szám alatti örmény katolikus templomot. Január 13-án részt vett az örmény nyelven folyt ünnepi szentmisén, az örmény énekeket együtt énekelte a katolikus közösséggel, de ő értette is az énekeket.

Dr. Issekutz Sarolta megemlítette, mint minden év elején, hogy várják azokat, akik segíteni tudnának munkájukkal az Egyesületnek, akik kivennék részüket, például a szervezésből, levelezésből, csomagolásból. Jó lenne, ha minél többen segítenének!

Ezután a budavári örmény kisebbség elnök asszonya, *Várady Mária* színművész színes fotókkal elevenítette fel egy zárándokút tanulságait. Az Ararát Ravennában címet viselő képes visszaemlékezésben bemutatta a velencei San Lazzaro szigeti

mechitarista kolostor, továbbá a kora-keresztény itáliai építészet és díszítőművészet ravennai és római emlékeit. Előadásának szerkesztett változatát lapunkban közöljük.

A januári klubest folytatásában *Dávid Csaba* a 2007. évi Világító Szent Gergely búcsúról, Szamosújvárról tartott vetített képes beszámolót. A helyi örmény közösség életén és ünneplésén keresztül ismét felidézte ezt a szép erdélyi örmény hagyományt.

Egy erdélyi örmény család életén keresztül – *iff. Opra Vilmos* és *Böjtös J. Opra Györgyi* videó filmjében – pedig bepillantunk az erzsébetvárosi Nagyboldogasszony napi Örmény Katolikus Búcsúba is. A meghitt hangulatú film ezen az estén nemes érzéseket váltott ki a közösség szép számmal megjelent tagjaiból is. A pergő képek emlékeztettek, visszavezetnek Erdélybe a gyökerek, a találkozás öröme pedig tovább erősítette az identitás tudatot. Elmondhatjuk, hogy így a film nemcsak egy családnak jelentett örömet, hanem azoknak is, akik az előadás végén nagy tapsal kifejezték tetszésüket.

Az első sorban az Opra család, középen id. Opra Vilmos (95)

Várady Mária

Zarándoklatok és zarándokhelyek

(Részletek)

Két, az őskorig visszavezethető emberi törekvés ötvöződik a zarándok-funkcióban: valamely tárgy, hely vagy személy megkülönböztetett tisztelete és e tisztelet kifejezése valamilyen fizikai áldozatvállalás árán. A keresztény szakrális gondolkodásmódot és építészetet végigkíséri a zarándokfunkció megfogalmazása, koronként és területenként változó eredménnyel.

„Minden, ami körülvesz, csodálatra méltó műve az emberi erők összefogásának... és ha... kereskedelme elsorvadt, és hatalma le is alkonyult, az egész köz-társaság léte és lényege mégsem tűnik kevésbé tiszteletre méltónak. Csupán alá van vetve az Idő hatalmának, mint minden, ami létezik”

„Velençe

Te régi századok lelence,
Azúr, aranyló mély medence,
Gyémántokkal rakott szelence,
Ha nem leszek, mondd elfeledsz-e
Velençe?”

Minket, örményeket nem feledett el. A San Lazzaro-t a Szerenisszima átengedte az örmény mechitarista szerzetesrendnek, mely népének nyelvét és keresztény kultúráját ápolta a mohamedán világban. 1789-ben ma is működő örmény nyomdát állítottak fel a kolostorban, amely ellátja nemzeti nyelven kiadott könyvekkel a távoli örménységet. A kolostor, felbecsülhetetlen értékű keleti kézírataival, könyvtárával, ciprusokkal és olajfákkal övezve a nyugalom és béke hona.

Kedves tartózkodóhelye volt Byronnak, aki az Atyáktól örmény és keleti nyelveket tanult. Mi, mai zarándokok sem érkezünk – és nem is távozzunk – üres kézzel, a San Lazzaro degli Armeni lelki és szellemi kincseket rejtő szigetéről. Egy életre szívünkbe zárjuk Vertanes Oulouhodjian Atyát, aki – nagy szerencsémre! – másodszor kalauzolt a kolostorban és mutatta meg annak szépségét és felbecsülhetetlen értékű kincseit. Bölcs és bájos humora, „interaktív tárlatvezetése” hálával és büszkeséggel töltötte el szívünket. Érdeklődéssel és szeretettel fogadta ajándékainkat: *Dr. Puskás Attila Az erdélyi örmények nyomában* című könyvét, a 2007 áprilisában megtartott *Örmény Kultúra Hete* rendezvényeinek és a *Vidám Örmény Est a Tabánban* című előadásunk plakátját. Ajándékainkat, a kolostor kézíratait és ősnymtatványokat őrző klimatizált kupolatermében adtam át.

A döbbenet méltóságának tisztelgő csendjében vette át Vertanes Atya *Nikolaj Hovhanniszján Az Örmény Genocídium* című Dr. Issekutz Sarolta által szerkesztett és bővített 2007-ben megjelent kiadását. A szerkesztő örmény nyelv-

ven is megjelenő gondolatait *Vertanes Atya* látható örömmel és jóérzéssel olvasta. Ott tartózkodásom idején – még a látogatási idő végeztével is különleges figyelmével tüntetett ki. Bejelentkezés alapján meglátogathatják.

Isten áldja Önt *P. Vertanes Oulouho-djian*. Isten Önnel, Atyám!

„Ravennában

Az Ararát ősz hegyfokán
sok század, mint a pillanat,
jött s eltűnt.

Gyémánt csúcsait célozva, hány
villám csorbult ki szablyaként,
s mind eltűnt.

Hány nemzedék halálűzött
szeme tapadt e bércetűn,
s mind eltűnt.

E percben épp te vagy soron,
nézd hát te is bős homlokát
és tűnj el.”
(...)

Ki vagy hát?! Szentségem, Istenem,
Sorsom, Végzetem: Ararát!

Ravennában mit keresel? It-
ten mi a dolgod? Velem vagy és
veled élek. Életem vagy és halá-
lom. Állsz az Idők végezetéig.

Ravenna! Róma! Arménia!

Ilyen mélyen még nem már-
toztam az Élet Vízében.(...)

A szó legtágabb értelmében
Keresztény művészet a keresz-
tény időszámítás kezdetétől a

keresztény hitet követő népek művé-
szetét jelzi, szűkebb értelemben pedig
az a művészet, amely rendeltetésénél,
tárgyánál vagy fölfogásánál fogva a
kereszténységgel szorosabb kapcsolat-
ban van. Így különösen a középkornak
vallásos érzéstől erősen áthatott művé-
szetét szoktuk keresztény művészetnek
nevezni.

A kereskedelem, a hajózás, a történe-
lem mozgató erői, a zarándoklatok mind
a keresztény művészet térhódítását segí-
tették elő. Különösen a keresztény épí-
tőművészet mai szemmel is csodálatra
méltó eredményeit. A *Zvartnoc-i Püs-
pöki templom* (Kr. u. 641–652) közepén
romjaiban ma is látható az a kereszte-
lőmedence, ahol a hagyomány szerint
a Püspök Trdat királyt megkeresztelte.
Jeruzsálem eleste (638) után az arab
hódítás fenyegetettségében élő keresz-
tény államokban, így Örményországban
és Grúziában is egyre erőteljesebben
jelentkezett a Szent-Kereszt kultusz. A
már említett *Zvartnoc-i templom* – Szent
Gergely kultuszhelyén túl a Jeruzsálemi
Szent-Kereszt hódolat színhelye is volt.

Róma, S. Stefano Rotondo

Építészeti formája a jeruzsálemi Szent Sír templom centrális terét volt hivatott jelképezni.

A művészek zarándoklata megismertette Európát a szépség és tudás közös ismérveivel.

A San Stefano Rotondo a magyarok nemzeti temploma. Piros téglás, egyszerű, kör alaprajzú épület. Alakja miatt sokáig azt hitték, hogy Néro vásárcsarnokából alakították át, de bizonyos, hogy az V. században épült Szent István vértanú tiszteletére. Az új kutatás szerint a templomot egy Mithrász-szentélyre építették. Tervezői az égi Jeruzsálem földi mását kívánták Rómában megvalósítani. A koncentrikusan, két körben elhelyezett oszlopok három-három hajót alkotnak, s a görögkereszt alakjában elhelyezett négy kápolna egyikét a mi Szent István királyunk tiszteletére szentelték. A templom falaira Pomarancio és Tempesta festők a

XVI. században harmincnégy jelenetben teljes realitással festették meg a vértanúk kínzásának, kivégzésének legválogatottabb módszereit.

A templom külön érdekessége *Lászlay Jánosnak* (1525-ben halt meg) a Szent Péter székesegyház magyar gyóntatójának a kőpadba sülyesztett síremléke, amelynek latin nyelvű felirata méltán híres: *Vándor, ha látod, hogy az, ki a fagyos Dunánál született most római sírban pihen, ne csodálkozz: Róma mindannyiunk hazája.*

Hazája a római örménységnek is, aki a Via Giulián lévő Világosító Szent Gergely plébánia-templomban római katolikus, örmény rítusú szertartáson vehet részt minden nap. A templom *védőszentje Szent Balázs*. Róma – talán – legszebb utcájában gyönyörű kis templom hirdeti az örmények hitéletének tisztaságát és a Propaganda Fide erkölcsének tisztességét.

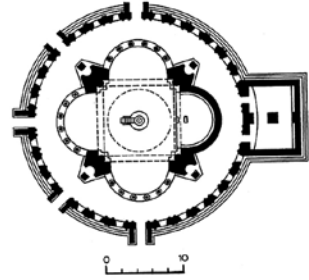
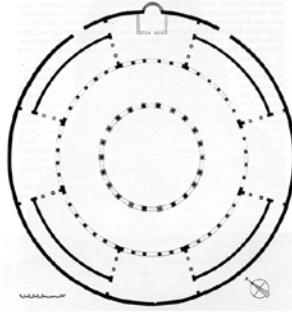

Zvartnoc romjai Örményországban. Fotó: Balogh Réka

Róma nem könnyen adja meg magát. Pedig tudtam, hogy *Világosító Szent Gergely egészalakos szobra* a Szent Péter székesegyház egyik falának szoborfülkéjében található. De hát a méretek! A tömeg! Már-már kilátástalannak látszott, hogy a szobrot megláthassam. Érdeklődtem, kutakodtam, míg jó szerencsém egy fiatal magyar idegenvezetővel hozott össze. Ő hallott róla, hogy a szobrot *II. Já-*

nos-Pál pápa szentelte fel, és a székesegyház *jobboldali külső falának egyik szoborfülkéjében van*. Megvártam, míg csoportját elrendezi, majd ő maga vezetett el a szoborhoz, ahol hosszan nézelődtünk, elbúcsúzván örömmel fényképeztünk, hogy aki még látni akarja, az könnyen találjon rá a csodás szoborra és örményként, emberként főhajtással köszönhesse azt az embert, aki nekünk a Világosságot, a Hitet és a világon először államvallásként a Kereszténységet hozta el. Áldott légy Szent Pap!

Drága Barátaim! Örülök, hogy át kellett gondolnom, hogy mi történt velem

a, *S. Stefano Rotondo* alaprajza (bal), b, *Zvartnoc-i templom* alaprajza (jobb), alul: *Zvartnoc*, metszet és makett rajza

az úton. És köszönöm, hogy megtiszteltetek figyelemetekkel. *Navigare necesse est, vivere non est necesse*. A zarándoklatok is szükségesek, így lesz teljes az élet. Egy zarándoklat vége a másiknak kezdete. Egy zarándoklat végén a szentséggel való találkozásunk pillanatában vagyunk a legközelebb Istenhez. Készek legyetek, hogyha eljő az Idő, az indulás ideje, ellenetek semmi ne legyen. „Menjetek, készüljetek!”

„Szép legyen, ép legyen,
Úgy jere hogy fogd a kezem
Fel az égi országba.”(...)

(*Elhangzott 2008. január 17-én a Fővárosi Örmény Klubban*)

Kabdebó Lóránt

A mélypont ellenében

1. rész

A huszadik századot az emberiség történelme egyik mélypontjaként tartom – nem egyedül – számon. Mégis: ellenében az irodalom és művészet magaspontjának jelenlétét is benne és általa ünnepelem, a tragikus derű embert felemelő katarzisének megfogalmazásáért. Legyen rá bizonyosság a magyar *Nyugat* című folyóirat, amely létrejöttének százados évfordulóját ünnepeljük.

Írtam róla a Magyar Nemzet évzáró-évnemző Magazinjában, és beszéltem róla a Hírtv Különkiadásában, melyet hétfő reggel és szerda délután ismételnék. Írtam és beszéltem boldogan, mert pályám alakulásába lényegében beleszólt, bárha semmilyen személyes kapcsolat már hozzá nem fűzhetett az időben.

De a Rákosi korszak legsötétebb pillanataiban a miskolci Földes Gimnázium diákjának atyai barátaim, *Pápay Sándor* és *Bándi Géza* a könyvtár baráti bizalmas csöndjében úgy adták kezembe a „nyugatos” írók könyveit és fordításköteteit, hogy amikor pályát kellett választanom nem a családi hagyományt követtem, mérnök helyett tanárnak felvételiztem, azzal az irodalommal akartam foglalkozni, amelynek szellemi sugárzását éppen ez a „nyugatos” szemlélet rajzolta ki előttem. Majd pedig fiatal tanárként ugyanígy folytattam már annak a „nyugatos” költőnek a feldolgozásával, aki ezt írhatta az ostrom vérzivatarra után: „A magyar költészet az én nyelvemen beszél”. A napokban emlékezett valahai diákom, majd a Petőfi Irodalmi Múzeumbeli fiatal munkatársam *Tverdota György* a kezdő évekre,

mondván, professzorként éppen erről a Nyugatról készül a kultusz kutatás szellemében konferenciát szervezni.

Mert mi lehet az oka, hogy az ostrom után *Ottlik Géza* és barátai éppen a Nyugatot akarják újjászervezni, a rendszer-váltást megelőző időszak a Nyugathoz való visszakötődést gondolta végig, és még ma is nem egy folyóirat-szerveződéssel erre a névre szeretné keresztelni saját vállalkozását.

Túl az irodalomtörténet történelmi és poétikai esetlegességein a Nyugat „glóriával átállépi” az eseményeket, ellen- és rokonszenveket, politikai és poétikai csatározásokat, eszmévé finomodva a minőség eszményévé emelkedik a százéves távlatból. Annak igazolásaként, hogy az irodalom nem a drasztikus és látványos események, háborúk, diktatúrák törésvonalaiában-lövészárkaiban születik, hanem az írók mintha az emberiség őrzőangyalai szólalnának meg, figyelmeztetően – mindig megelőzik a bekövetkező katasztrófákat. Az alakuló Nyugat is még a „boldog békeidőben”, a kiegyezést követő látszólagos fénykorban kezdi leírni az ember bukását és kétségbeesését éppúgy, mint a túlélési vágyát, a feltámadás reményét.

Őrzőangyalok, Isten sajátos küldöttei: az írók és az embert környező állatok, akik figyelnek, és figyelmeztetnek. Beleszövődnek életünkbe. De az emberek ritkán figyelnek rájuk.

Csak két példát! Két félreértett eszszét. *Ady* mielőtt megírná szellemi tisztázódása enciklopédiáját, a Margitát, leírja látomását az 1849-ben Erdélybe Bemhez készülő *Petőfi* lelkiállapotáról, a *Petőfi* nem alkuszik című elmélkedést. Benne olvasom ebben az eszmélkedésben a Prufrock vívódását, a háborút is

utóbb átélő amerikai „hortobágy poétája” *Maubertley* hazai kivetettségét, a Transzsibériai prózában elképzelt utazását megélt költő vágyódását a franciaországi kis Johanna után, és a rákbarakkban feloszló test sejtelmes kiszolgáltatottságát. *Eliot*, *Pound*, *Cendrars* és *Benn* ugyanakkor keletkezett látomásait. Újat akarást és számvetést a hallállal. *Ady* ne lett volna korszerű? Még *Petőfi*t is kortársukká stilizálja. És mind ezt a „kisebb méretű csodát” szembesíti az Univerzum nagy csodájával – létezésével. Ugyanis ekkor, ezzel párhuzamosan fordul a szabadgondolkodás

negatívjáról a pozitív oldalra a költő és gondolkozó *Ady*: az Istennel való foglalkozás katartikus helykereséséről vall verseiben.

És folytatom a másik számvetéssel: *Babits* Magyar költő kilencszáztizenkilencben című írásával. A forradalom és a kommuné ünnepelt költője már katedrját elfoglalva, *Ady* előadásait tartva átadja népbiztos barátjának nagy meghökkent költeményét, a Szíttál-é lassú mérgeket címűt. Már akkor átéli a rossz ártalmas kisugárzását.

Száz évvel ezelőtt jelent meg egy korszakos jelentőségű irodalmi lap, a Nyugat. (Az első szám 1908. január 1-jén.) Főszerkesztője Ignotus (Veigelsberg Hugó) volt, szerkesztői Fenyő Miksa és a legendás Osvát Ernő. A Nyugat stílusforradalmat jelentett, ezután nem lehetett úgy írni, mint azelőtt. A folyóirat művésznemzedéke előtt nyitva állt az ajtó a nyugat-európai stíluseszmények integrálására és az új nemzeti kifejezőmód megfogalmazására. Számos nagy költő és író, így *Ady Endre*, *Tóth Árpád*, *Kosztolányi Dezső*, *Juhász Gyula*, *Móricz Zsigmond*, *Kaffka Margit*, *Krúdy Gyula* ekkor indul el pályáján. *Kabdebó Lóránt* a Nyugat-eszményről szóló írását az MKDSZ honlapja közölte.

„S a költő egymagában, félreértve az egész országtól, a hallgatás szívemésztő szégyenében, míg nemzetét marcangolták: önmagát tépdeste. Érezte a félreértést és ki nem magyarázkodhatott, érezte a bélyeget homlokán és le nem téphette. S míg a tompa baljós csönd füledt körülötte, ő megkezdte lelkében harcát a szavakkal, – az ő saját régi szavaival.

Halljad ezt a harcot, neked jogod van számon kérni ezt is, egyedül illetékes idegen, közönség! Mert te vagy együtt mégis a Jelen és Jövő: minden Múltak és emlékek nagy rezultánsa: Nemzet! Mindannyiunknak nagy Bírāja te vagy,

te, akinek a végén mindig igazad van! Vallok tehát néked a magam nevében.

Egy sokat szenvedett költő nevében.

És vallom, hogy emésztő, szomorú harcot viseltem a saját régi szavaimmal és minden szavakkal. Ah, már a vallomás feszíti lelkemet, mint bűnbánó remetében, ég bennem a hónapokig visszatartott gyónás!... Minden nagyszerű és szent szavakat megtagadtam én, először a »nemzet« szent szavait, mert ölés és elnyomás esz-

közei lettek, azután az »emberközösség« szent szavait is, mert ölés és elnyomás eszközei lettek ezek is! És így elérkeztem a Végső Kétség kopár szigetére. Egy fakóbb és szomorúbb virágom van emlékül erről a kopár szigetről, egy kövirózsa, egy kopár, sivatag énekem – amelyet akkor nem olvasott nyomtatva senki sem, mert akkor ez, szegény, veszedelmes, »ellenforadalmi« ének volt – az egyetlen énekem a kopár Diktatúra énektelen idejéből:

Ének a »Szavak Megtagadásának« korából

Szittál-e lassú mérgeket, illatok átkait?
 jaj, rosszabb, aki kába szók mérgéből tudja szítt,
 melyektől elzsihbad az ész, és megőrül a Tett –
 ó, kárhozat, kiben a szó először született
 az ábrándokbahurkoló, és álmoharanguzó,
 biborszinű, tömjénszagú, trombitahangu szó.
 Haza...Szabadság...hallod ezt? ó ember! messze fuss,
 mert ellenséged aki szól, zsarnok és háborus:
 mert minden édenek neve vad poklokot büvöl
 s Kasszandra átkát gúnyosan *visszárul* veri föl.
 Hazánk, harsan, s már durva harc dúlja a drága tájt,
 s új tusa borzadt oka lesz, aki *békét* kiált.
Eszmét neveznek – és a föld bitókkal fölfakad,
jövőt – és viszik halni már a gyöngé fiukat,
népjavát – s a nép új nyomort lát, újabb szenvedést,
emberközösség: pompa-szó! – de kerüld mint a kést;
szabadság: ez még csábosabb; – de vigyázz, ki ne mond,
 mert súlyosabb bilincsbe fogsz botolni majd, bolond!
 Ó, varázs van a szavakon, hogy a Teljesedés
 fordítva értse mind, s legyen elátkozott vetés,
 hol a konkolyt arassa az, ki a búzát veti,
 s szive melegjén ölyvtojást költson a gerle ki.
 Ember azért, ha jót akarsz, tanácsom megfogadd
 és köpd ki fogaid közül a véres szavakat, –
 sőt hogyha érzed, hogy a szó, ez álnok gyűtővény,
 ártatlan is, csírázni kezd lelkednek mezején,
 égesd föl inkább a mezőt és legyen kételyed
 tikkadt és izzó, mint a láng száraz mező felett.
 Így tépődtem,
 körülöttem egy ország nagy csöndje,
 s egy-egy fojtott jaj ért el a csöndből hozzámig.”

És rátalál az értékörzés és nemzetmentés világirodalmi és az egyetemes történelmet szolgáló-gazdagító formulájára, az elkövetkező évtizedek Nyugat-szemléletének megfogalmazására.

„Ez a szó: nemzet, maga kétértelmű. Mi az a nemzet? Néhány milliónyi horda abból a fajtából, mely a teremtés koronájává teremtette magát? Nem: több ennél a nemzet! És ha skolasztikus szigorúsággal akarunk definiálni: nemcsak quidditas, hanem qualitas is. Aki ennek a néhány millió embernek mind csupa jót akar, békét, boldogságot: azért még mindig lehet nemzetellenes. Mert ami a nemzetet nemzetté teszi: az a lelkekben van. Egy szín, egy hangulat... aki ezt a színt haloványítani, ezt a hangulatot irtani akarja: az nemzetellenes!

Egy szín: egy színnel több az Emberiség nagy színskálájában. (Milyen szegény volna az egyszínű Emberiség!) Egy közös hangulat, közös emlékekből, öröklött és átélte közösségekből összeszöve. Testileg talán nem vagyunk rokonok: lelki közösség az. Egy nyelv, mely gondolkodásunkat hasonlóná tette, ugyanazon mesék, melyeket hallottunk a gyerekszobában, ugyanazon történet, melyet tanultunk az iskolában, ugyanazon könyvek, melyeket olvastunk, hasonló városok, melyekben éltünk, hasonló tájak, amelyeket láttunk. És ugyanazon csapások, miket átszenvedtünk, ugyanazon áldatlan körülmények, amik közt tengődünk! Az egész múlt, jelenig gazdagodva, úgy, amint lelkünkben felgyülemlt. Közös lelki ősök. A nemzet az a lelkek közt, ami a faj a testi leszármazásban. S amint a faj ereje a testi múlt ereje, ismeretlen

ősök hajlamai, betegségei és energiái, úgy képviseli a nemzet a lelki múltat, a lelki ősöket. Nemzet: a kultúra.”

A Nyugat-eszményt azután atyai barátom, *Vas István* elbeszélései erősítették bennem, Szigligeten és szentendrei kertjükben. No meg Vas István és Ottlik beszélgetései-vitatkozásai, melyeknek néha hallgatója lehettem. Emlékszem közös rádióhallgatásunkra, a *Groza Péter* rakparti lakásban, amikor A háborúnak vége lett sorozatom Vas Istvánnal készült darabját együtt hallgattuk, Ottlikkal, és az utólagos vitáktól előre reszkető *Szántó Piroskával*. Diadallal vártuk ki végét.

Igen, a Nyugat koronként és emberenként mást-mást jelent. Irodalomtörténészként élt bennem egy történeti folyamatosság is, és most döbbenet tanulmányozom két ifjú hölgy (*Mann Jolán* és *Sudár Annamária*) Nyugat-képét, egy az OSZK-ban készült web-lapon. Mai szemmel emelik ki a maradandó mozzanatokot a folyóirat történetéből. A kortársak, akik számonként kísérték figyelemmel a megjelenést, bizony elcsodálkoznának, ha ezzel a szempont rendszerrel szembesülnének. Bizony egy egészen más Nyugat jelenik meg az évszázados távlatból: http://nyugat.oszk.hu/html/szakirodalom_kronologia.htm.

Folytatásként pedig elismételem a Magyar Nemzetben megjelent írásomat, ahol emlékeimbe beleszövődik *Szabó Lőrinc* végszava: „nincs senkim kívüled”, és emlékezem, mint *Németh László*, tisztelettel, az eszményhez való kapcsolódással: „Azt csinálom, amit egy kéz egy másik kéz nélkül megtehet. Tisztelek előtte.”

(Megjelent az MKDSZ honlapján, 2008. jan. 6-án)

Folytatjuk

Vincze Zoltán

Roska Márton, a kolozsvári régészeti iskola megalapítója

4. rész

Hatalomváltás után: munka, mellőztetés, meghurcoltatás (1919-1937)

A trianoni békeszerződés aláírása után, 1920 szeptemberében, sok más sors-társával egyetemben, Roska is letette az esküt a román államnak. Az egyetem tanársegéddé visszaminősítve alkalmazta. 1924 nyarán, miután Budayt meghívták a szegedi egyetem régészeti tanszékére, átvette annak mindkét beosztását: az egyetem Régészeti és Érmészeti Intézeténél előlépett adjunktussá (*°ef de lucrări*), az egyesület pedig rábízta az Érem- és Régiségtár vezetését.

A szakmai elismerés és megbecsülés jeleként több más felelős megbízatást is kapott. Egyedüli magyar szakembere volt a román állami Műemlékvédő Bizottság Erdélyi Tagozatának (*Comisiunea Monumentelor Istorice, Secbiunea pentru Transilvania*), amely a nevében jelzett felügyeleti tevékenységén kívül régészeti ásátásokat is szervezett. Szintén társadalmi munkában vállalta a magyar turista szervezet, az Erdélyi Kárpát-Egyesület Néprajzi Múzeumának igazgatását. Kenyéradó munkahelyén, az egyetemi intézetnél a húszas években kialakult felemás állapotokat később így jellemezte: „Idegenek vették át a vezetést s még jó szerencse, hogy az Érem- és Régiségtár élére D.M. Teodorescu professzor személyében jó szakember és megértő, nemeslelkű kolléga került, aki tisztelte új munkatársai fájdalomát, méltányolta tudományos múltjukat s aki alatt a munka is megindulhatott.”²²

A gyűjtemények anyagát Roskánál és Kovácsnál jobban senki sem ismerte, s

tájékozottságuknak az intézet maximális hasznát látta. A rokon intézményekkel fenntartott tudományos kapcsolatokban Roska nélkülözhetetlen munkatársnak bizonyult. Kezdeményezte a kutatásban hasznosítható cseretárgyak átengedését a bukaresti, jászvásári, temesvári múzeumok részére, s maga válogatta ki az ottományi ásátásokból származó fölös anyagot. A brassói H. Schroller kérésére azonosított bizonyos leleteket, lelőhelyeket. Részt vett a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum 50 éves jubileumára szervezett kiállítás rendezésében, s hivatalosan képviselte a kolozsvári intézetet az ünnepeken. Felettse őt bízta meg a Magyar Nemzeti Múzeum (*Csalog József*) által kért fényképek (neolitikus leletek) kikeresésével. Kiválogatta a groningeni (Hollandia) egyetemnek szánt tordosi, jószáshelyi anyagot (pénzhiány miatt az elküldés sajnos elmaradt).²³ Nem tartozott ugyan az oktató személyzethez, az ősrégészet iránt különösen érdeklődő

hallgatók (*Susana GrinhPescu, Makkai László*) mégis kérték, hogy vele dolgozhassanak. Válaszképpen az intézet vezetősége a régészetet hallgató minden diák részére bevezette az elméleti gyakorlatot.²⁴

Régészeti munkásságát folytatta ott, ahol a háború miatt félbe kellett szakítania. 1921-ben újból ásott a csoklovinai barlangban, s a felújított munkálatok éveken át folytak (1925, 1927, 1928). 1923-ban Olábaponoron újabb paleolitikus telep ásatásába fogott, ahova később többször visszatért (1925-1929). Henri Breuil 1924. évi erdélyi tanulmányútja újabb lökést adott az őskőkori kutatásoknak. Ebben az évben Roska felújította a kőrösbarlangi ásatásokat, s kutatásokat kezdeményezett Kőröslőrön, a Hunyad megyei Fegyerén, Karácsonyfalva három barlangjában, a szakmai körökben már ismert Szitabodzán (ahova 1928-1930-ban még visszatért). 1928-ban újból paleolitikus lelőhelyekre látogatott (Jószáshely, Baszarabásza, Brotuna, Csoklovina, Ohábaponor, Szitabodza, Szentgerice). Az érdeklődését leginkább lefoglaló őskőkori kutatások után második helyen a bronzkori ásatások álltak. Felújította a félbeszakadt perjámosi munkálatokat (1921, 1928), újabb telepeket tárt fel Ottományban (1924, 1925, 1927) és Gyulavarsádon (1930). A paleolitikus és bronzkori súlypont mellett az érmihályfalvi rézkori telep ásása (1924) elszigetelt jelenségnek számít.

A gyűjtőútjai, ásatásai nyomán született beszámolók, dolgozatok mindegyike a szakirodalom értékes nyeresége. A

több évtizedes tudományos munkásság után elkövetkezett a betakarítás, az összefoglalások ideje. Az 1913-ban megjelent szerény útmutatóban (*Bevezetés az őskorba*) bejelentette, hogy tervei közt szerepel egy igényesebb összefoglaló elkészítése. A jó évtized múltán megjelent *Az ősrégészet kézikönyve* a kor tudományosságának színvonalán foglalta össze a kőkorszakról rendelkezésre álló ismereteket. A két kötetet Erdély régibb, illetve újabb kőkorának fölvázolása zárja. Hiteles tanulmányok, hiszen ezt a korszakot ekkoriban Roskánál jobban senki sem ismerte, következtetéseit jórészt saját ásatási eredményeire alapozta. Nem rajta múlt, hogy a tervezett folytatás – a bronz- és a vaskort bemutató két kötet – elmaradt.²⁵ Az összefoglalás újabb lehetőségét a Székely Nemzeti Múzeum jubileumi emlékkönyve teremtette meg. Tekintélyes szakirodalom, az ünneplő intézmény, s más múzeumok gyűjteményeinek áttanulmányozása után megírta *A Székelyföld őskorát*.²⁶ E kötetek főképp a múzeumi dolgozók, szaktanárok útbaigazítását célozták, de az érdeklődő nagyközönség tájékoztatását is szolgálták. Megírta egy tervezett átfogó Erdély-történetnek az ős-, népvándorlás- és honfoglaláskorról szóló fejezetét. A kéziratot 1931-ben adta le, de a kötet csak évek múltán jelent meg (*A történeti Erdély*. Szerk. Asztalos Miklós. Budapest 1936).

1929-től Roska íróasztalán egyre szaporodtak a kizárólag szakembereknek szánt régészeti repertórium kéziratának lapjai. 1936 áprilisában – az összegyűjtött adatok kiegészítését és ellenőrzését

szolgáló külföldi tanulmányút céljából – hosszabb szabadságot kért. Az elle- ne indított eljárás címén közvetlen fe- lettese, az intézet megbízott gondnoka, *Constantin Daicoviciu* – aki diákkorá- ban mások mellett épp Roska oldalán ismerkedett a régészeti ásatások mód- szertanával – nem továbbította a kérel- met.²⁷ Az eljárás mögött személyes és általános, társadalmi konfliktusok hú- zódtak meg.

A hatalomváltáskor a román egyetem átvette ugyan az egykori magyar intéz- mény alkalmazottainak többségét, ám a következő években a hatóságok minden lehetőséget megragadtak eltávolításuk érdekében. 1921-ben kényszerítették őket, Roskát is, hogy magyar felekezeti iskolákban vállalt óráikról mondjanak le. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület, a gyűjtemények tulajdonosa, és a tára- kat kezelő, használó román egyetem közötti feszült viszony hátrányosan befolyásolta az egyetem azon alkalm- zottainak helyzetét, akik szerepet vál- laltak az egyesület tevékenységében. A további kellemetlenségek megelőzése végett 1927-ben Roska lemondott igaz- gatóválasztmányi tagságáról. Az állami alkalmazotknak román nyelvvizsgán kellett bizonyítaniuk alkalmasságukat. Roska *kitűnő* minősítéssel vizsgázott (1928), s adjunktusi beosztásában vég- legesítették.²⁸

„1929. februárius havában, *Teodorescu* professzor lemondásakor – idézte jó évtized múltán egykori meg- hurcoltatásának keserű emlékeit – olya- nok vették át az intézet és a múzeum vezetését, akiknek sem múzeumi neve-

lésük, sem régészeti iskolájuk nem volt; a türelmet a féktelen türelmetlenség, a rendszeres munkát a kapkodás, a békét a megaláztatások, bántások váltották fel s a régi személyzet lassan kezdett kikopni.”²⁹ Az átszervezett intézet új vezetője, *Emil Panaitescu* professzor kifogásolta, hogy az intézetbe érkező küldemények némelyikén címettként Roska neve szerepel. Röviddel ezután ismét az Erdélyi Múzeum-Egyesület vezetésében vállalt szerepét firtatta.³⁰ A személyes élű támadás – Roska idejeko- rán tett ellenlépése következtében – célt tévesztett.

Az általános érvényű kampánnyal szemben azonban, Roska már tehetet- lennek bizonyult.

A nagy gazdasági válságból eredő pénzügyi nehézségeket az egyetem ve- zetősége a kisebbségi alkalmazottak nyugdíjazásával vélte megoldhatónak: így megőrizheti a fiatal román kutatókat, s egyúttal megszabadul a kellemetlen „idegen elemek”-től.³¹ A zaklatások el- kerülés, érdekében Roska nyugalomba készült. Tanulmányúti kérelmével együtt ezt a beadványát is visszatartották.³² *Constantin Daicoviciu* feljelentést tett el- lene, melynek tartalmát sajtóértekezleten a román közvéleménnyel is megismer- tette. Bűnül róttá fel, hogy *A történeti Erdélyben* kihangsúlyozza e tartomány és a korabeli Magyarország területe közt a történelme folyamán mindenkor fenn- álló szerves egységet, hogy a magyarság erdélyi letelepedését nem Szent István, hanem a honfoglalás idejére teszi, hogy külföldi kiadványokban az erdélyi hely- ségnek magyar változatát használja,

térképeken a trianoni béke előtti országhatárokat tünteti fel. Mindezzel pedig a magyar revizionizmusnak tesz szolgálatot. Kifogásolta, hogy a szegedi Ferenc József Tudományegyetem magántanári címét használja, holott ez az intézmény – úgymond, jogtalanul – az egykori kolozsvári magyar egyetem jogutódjának tekintti magát.³³ A feljelentés nyomán Roska lakásán és munkahelyén több ízben házkutatást tartottak, és egyetemi állásából felfüggesztették (1936. június 11.).³⁴ Közrend elleni vétség vádjával büntügyi eljárást indítottak ellene. A hadbíróság államellenes izgatás miatt háromhavi szabadságvesztésre, ötezer lej pénzbüntetésre és politikai jogainak három évre szóló felfüggesztésére ítélte (november 13.).³⁵ A méltánytalan döntés magyar körökben általános felháborodást keltett. *Nicolae Iorga*, a legtekintélyesebb élő román tudós sürgette visszavonását. A román nemzeti ünnep alkalmából elrendelt királyi közkegyelem alapján három hét múlva elhagyta az ügyészégi fogházat.³⁶ Ám munkahelyére nem térhetett vissza. Kénytelen volt elhagyni az országot.

(Megjelent: Honismeret XXIII. 2005/5. szám)

Folytatjuk

- ²¹ Magyar Nemzeti Múzeum, Régészeti Adattár, Buday Árpád hagyaték 478.21.3. - L. még: Sas Péter: Buday Árpád kolozsvári évei: Emlékkönyv Kiss András születésének nyolcvanadik évfordulójára. Szerk.: Pál-Antal Sándor és mások. Kv. 2003. 501. old.
- ²² A szerkesztő [Roska Márton]: Előljáróba. Közlemények az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségtárából (Közl)1.1941. 3. old.
- ²³ KvTMIlt C1 3174, 3324, 3329, 3334; C3 3090, 3667.
- ²⁴ Uo. C1 3840; C3 3070, 3087.
- ²⁵ Roska Márton: Az ősrégészet kézikönyve I-II. Kv. 1926-1927.
- ²⁶ Csutak Vilmos (szerk.): Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum ötvenéves jubileumára. Sepsiszentgyörgy 1929.
- ²⁷ KvTMIlt C3 3578.
- ²⁸ Uo. C1 2724/21, 2793, 3333.
- ²⁹ A szerkesztő: Előljáróba. Közl I. 1941. 3.
- ³⁰ KvTMIlt C1 3149, 3282.
- ³¹ Uo. C1 4718, C3 3161.
- ³² Uo. C3 3767.
- ³³ Uo. C1 3989/2; Patria 1936. május 8.; Keleti Újság 1936. május 9.
- ³⁴ KvTMIlt C1 3997, C3 3754.
- ³⁵ Keleti Újság 1936. november 14.; Patria 1936. november 14.;
- ³⁶ Nicolae Iorga cikke: Neamul Românesc 1936. november 15. A kegyelmi rendelet: KvTMIlt C3 3916; Keleti Újság 1936. december 5.

Megjelent!

Megjelent Száva Alex (Sándor) – Ő, barátom – *Ov paregam* című erdélyi örmény népdalok CD lemeze, amelyet a *Fővárosi Örmény Klubban* bemutattak. A lemez 2.500 Ft-ért megvásárolható a Fővárosi Örmény Önkormányzat székhelyén (1054 Budapest, Akadémia u. 1. III. 338.) *Zsoldos Vanda* titkárnőnél 10-15 óra között. Vásárlás előtt kérünk időpontot egyeztetni a 332-1791-es telefonszámon!

Kiss Ferenc (Dés)

Örmény Múzeum – Egyesület, 1907-2007

3. befejező rész

Az Ö.M.E. megalakulása és előrelátható ünnepélyes megnyitása a továbbiakban is fokozott lelkesedést váltott ki a magyarörmények körében. Újabb adományok érkeznek: *Kopatz Márton* Gyergyószentmiklósról egy régi kardot és egy Mária képet, *Bárány Lukács* kanonok Szamosújvárról a plébániai festményeket, az örmény katolikus templom oratóriumában található szent szobrokat, domborműveket és egyházi tárgyakat, *Hermann Antal* egy nagyobb éremgyűjteményt, míg *Tódorfi Lukács* polgármester a múzeumba letéteményezi a város régi pallosát és más emléktárgyakat. Az állandó jelleggel érkező kisebb-nagyobb adományok sorozatát, melyek között ezüst dísz tárgyak, éremkollekciók, könyvek, kéziratok, pecsétnyomók, festmények és ruhadarabok voltak, az „Armenia” folyamatosan közli.

Az Örmény Múzeum növekvő gyűjteményének elhelyezése és az intézmény működése, székhely hiányában, kezdetben nagy nehézségekbe ütközött. A gondokon enyhítendő, *Szongott Kristóf* megtoldotta saját házát egy újabb építménnyel, mely ideiglenesen szállást biztosított és lehetővé tette az új intézmény működését. A székhely kérdése, végül is úgy oldódott meg, hogy Szamosújvár felajánlotta az 1792-ben épült és 1854-ben megszűnt jó karban lévő városi algimnázium emeleti részét, ahol egy tágas előcsarnok és négy szoba ment át a múzeum használatába.

Szongott Kristóf nagy lelkesedéssel és hozzáértéssel töltötte be az Örmény Múzeum igazgatói tisztségét. Az intézmény ünnepélyes megnyitását a nagy alapító azonban már nem érte meg. 1907. január 24-én, lázas tevékenység és néhány napos betegség után távozott az élők sorából. Tanuk előtt tett szóbeli végrendeletében az Örmény Múze-

umra hagyta egész vagyonát, bizonyos konkrét hagyományok leszámításával. Ezen az alapon a múzeum vezetősége kötelességének tartotta, hogy az özvegy érdekeit is szem előtt tartva, megindítsa az eljárást Szongott végső akaratának érvényesítésére. Az Ö.M.E. azonnal kimondotta, hogy az „Armenia” folyóirat, mint az intézmény hivatalos lapját a továbbiakban is fenntartja. Ennek szerkesztését *dr. Hermann Antal* tiszteletbeli igazgatóra és *dr. Papp Gusztáv* titkárra bízta. A múzeum igazgatói tisztségére *dr. Temesváry János* tanárt választották meg.

Az Örmény Múzeum – Egyesület ünnepélyes megnyitásának időpontját 1907. Szent Gergely napját követő napra (június 16.) tűzték ki. Ekkor ünnepélyes keretek között az új tudományos és kulturális intézmény elfoglalhatta méltó helyét a magyar művelődési élet csillagrendszerében.

Szongott Kristóf korai és váratlan

halála az Ö.M.E. számára pótolhatatlan veszteséget okozott. A maga után hagyott űrt az utódok közül senki sem tudta kitölteni. Az „Armenia” 1907. március 15-én adta ki a Szongott Kristóf füzetet, melyben Szamosújvár nagy fiának és a tudományos armenisztika érdemdús művelőjének állított örök emléket.

A szemle következő számaiban közlik Orosz Endre archeológus jelentését a Szamosújvár melléki római kasztrumban végzett ásatások eredményeiről, dr. Papp Géza tanulmányát *Szamosújvár jövőjéről* és dr. Hermann Antal *A bécsi mechitaristák és Szamosújvár* című írását. A szemle 1907. évi utolsó számának utolsó lapján, mintegy záróakkordként olvashatjuk a szentenciózus hangvételű közleményt, mely szerint „Jelen füzetünkkel az „Armenia” 21 évi fennállása után, mint folyóirat megszűnik, s csak, mint a szamosújvári Örmény Múzeum – Egyesület hivatalos közlönye fog könyv alakban megjelenni ...” Ezt a későbbiek nem igazolták.

Az a már mindjárt indulásánál lan-
kadozó Örmény Múzeum – Egyesület
tevékenysége a következő időszakokban

Emlékezünk a 2007. évi zarándokútra. Lembergben Tadeosz Gevorgján örmény apostoli plébános szeretetvendégségen fogadja az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület barangoló csoportját

mind visszafogottabbá válik és egyre inkább a gyűjtemény állagának konzerválására és megőrzésére rendezkedett be. Átélt a két világháború és az erőszakos átrendezések időszakát, s mint ilyenkor történni szokott, a gyűjtemény anyaga erősen megfogyatkozott. Az emléktárgyak jó része, napjainkban, a szamosújvári és a kolozsvári történelmi múzeumok kollekcióinak részét képezik.

Az Örmény Múzeum – Egyesület nagy vesztesége volt, hogy egy olyan időszakban alakult meg és tárta szélesre kapuit, amikor a múzsák hallgatásra készültek és a kibontakozásra nem maradt elég idő. Újabb anyagi és szellemi fellendülést már nem ért meg, de célkitűzései és megvalósításai így is követendő példaként állhatnak előttünk.

vége

Bálintné Kovács Júlia

Adatok a magyarláposi örménymagyarokról

19. rész

Folytatjuk Dr. Gábrriel András írását, mely a *Honismeret* című folyóirat 2001/1. számában jelent meg, és előző részét a januári füzetünkben olvashatták.

Magyar sziget a Lápos felső medencéjében

A Lápos az egyesült Szamos legnagyobb mellékfolyója. Az egykori Szatmár, Szolnok-Doboka és Máramaros megyék határvidékén emelkedő vulkáni hegyekben ered. Völgye északra fordul, kanyarja és a Békás szorosra emlékeztető meredek sziklafalakkal kísért hosszú szorosa felett széles medencévé tágul. Ebben román falvakkal körülvéve fekszik az egykor erős magyar többségű régi járási székhely Magyarlápos (Țirgu Lapuș) és a szinte teljesen magyar Domokos (Damacșeni).

A XVIII. században mindkét faluban, Magyarláposon és Domokoson kétfordulós gazdálkodás folyt, amelyről a XIX. században álltak át háromfordulósra. A XVIII–XIX. században abból is éltek, hogy söt fuvaroztak Désaknáról Szilágysomlyóra. Lápos határából 1863-ban úrbéri kárptólást kapott gróf *Esterházy István* és Szamosújvár városa. Az előbbi utóda 1910 táján még Láposon (is) lakott és 2146 holdja volt, benne 313 kh szántóföld és 1358 kh erdő. Rajta kívül még egy család gazdálkodott nagyobb szántóföldön, 240 holdon, a többi öt „birtokos” 100 holdnál kisebb szántóterületen. A többi 509 gazdára átlagosan 4,2 kh, Domokoson 4,6 kh jutott, tehát túlnyomó részük törpebirtokon élt, amiből csak nyomorogni lehetett. Más munka után kellett nézni, el- vagy kívándorolni. A szegények a nagyobb gazdáknál lehettek napszámosok, részes aratók, harmadosok, kaphattak munkát a közeli erdőkben, bányákban. Láposon sok ipa-

ros dolgozott, ahol az 1720-i összeírás is 12 iparost, kereskedőt talált.

Magyarláposon 1850-ben létesült postahivatal, a múlt század végén pedig már működött tej- és hitelszövetkezet, gazdakör Domokoson is. Akkor az 1901-ben közöltek szerint Domokoson a kukorica volt a fő táplálék, de búza és rozskenyeret is ettek. A földet egyszerű eszközökkel művelték, sokat tehénfogattal, Domokoson az 1895. évi mezőgazdasági összeírás szerint 90 tehénfogatot vettek száma 77 ló-, illetve ökor- és egy bivalyfogattal.

Láposon hetipiacot, híres vásárokat tartottak, évente négyet. A vásárokra legtöbbször színtársulat is jött. Az iskolában játszottak, nagyon lelkesen 6-7-en, 11-12 szerepes darabokat gyakori szünetekkel, átöltözésekkel. Ilyenkor zsúfolásig megtelt az iskola és nagyon megtapsolták őket. „Magyar szó színpadon a magyarság végvárában!” – írta róluk *Kádár József* 1901-ben.

Magyarlápост egy 1553. és 1615. évi oklevél oppidumnak, mezővárosnak írja. Városi rangot újabban kapott, de csak főutcájának egymással szembenéző katolikus és református temploma táján kiszélesedő része városias jellegű. Mind a két templom a múlt század közepén épült. A régebbi, gótikus református templomot omladozó állapota miatt le kellett bontani. Az utcára néz az új kupolás kéttornyú román ortodox templom. Előtte van „A felszabadító román katoná” szobra. Itt áll a nem üzemelő szálloda és egy másik kétemeletes épület, amelyben vendéglő is működik.

Láposon a románok már erős többségben vannak, csaknem háromszor annyian, mint 1941-ben. Közülük mintegy 1300-an ortodoxok (görögkeletiek) és 150-en görög katolikusok, akik istentiszteletüket a volt mozi épületben tartják. Fatemplomuk a falu északi végén a temetőben állt. A láposi románok többsége felsőbb akaratból 1798-ban tért át ortodoxról görög katolikus vallásra, 1945 után szintén felsőbb akaratból ismét ortodoxok lettek. Az 1941. évi népszámlálás Láposon 1517 magyar anyanyelvűt vett számba. Közülük 436-an zsidók voltak, akik – mint a 271 jiddis nyelvű – nem tértek vissza a deportálásból, vagy ha haza is tértek, elköltöztek. A magyarok száma ma kevesebb, mint 1941-ben, mintegy 1050-en vannak, akárcsak az 1850. évi katonai összeíráskor; kétharmaduk református, egyharmaduk római katolikus.

Láposnak 1271-ben már volt római katolikus plébániája, Domokosnak a XIV. század elején temploma. A hitújításkor a magyarok túlnyomó része református lett,

néhányan unitáriusok. Lápost 1639-ben vi-rágzó református egyházközségnek írják, amelynek 1643-ig Domokos filiája volt. Katolikus misét újra 1737-ben tartottak Láposon, 1783-ban ferencesek költöztek a faluba, akik a harmincadházban miséztek. 1813-ban római katolikus fatemplom épült. Láposon a reformátusoknak évekig nem volt papjuk, ma már van fiatal lelkészük. Zokon vették, hogy régi papjukat *Tőkés László* Nagyváradra vitte helyettesének. Fiatal a katolikus plébános is, akárcsak Domokos református lelkésze.

Domokoson kedvezőbb a magyarság helyzete, mint Láposon. Az 1941. évi 777-nél több, 950 magyar él a faluban, és szinte mind református. Az összesen 20 itteni románból 15-en áttértek a magyarok református vallására. A helyzet azonban nem ilyen kedvező, mert több magyar vegyes házasságban él, gyermekeik magyarságának megmaradása bizonytalan. Domokos új temploma magas tornyával messze uralja a táj képét. A régi 1910 táján leégett, az újat holland segítséggel tartják karban. Még régebbi templomuk *Ali basa* tatárjainak garázdálkodásakor égett le.

Domokoson csak magyar iskola van, éspedig 8 osztályos, Láposon viszont csak 4 osztályos. A nagyobb gyerekek Domokosra járhatnak, de azt nem sokan vállalják, hanem a láposi román iskolába járnak. És ha már az iskolában román beszédre szoktak, többen ezen maradnak, és bonyolultabb magyar szöveget már alig értenek meg, alig tudnak magyarul fogalmazni. Láposon újabban román középiskola is épült.

Folytatjuk

Udvarhelyi Éva TESSZA

„Olyan vagyok, mint egy szivacs, magamba akarom szívni az információt”¹

I. rész

Isabella Manassarian (22 éves) Örményországból érkezett. 2006 szeptemberében jött Budapestre, hogy mesterdiplomát szerezzen politológiából a Közép-Európai Egyetemen². Egy évig marad Magyarországon. Mielőtt Magyarországra jött, hét évig Egyiptomban élt. Mivel egész életét különböző nemzetközi közegekben élte, az identitás keresése fontos szerepet kapott az életében, egészen kisgyerekkora óta.

Örülök, hogy idejöttem, mivel ez egy teljesen új tapasztalat ahhoz képest, amit ezelőtt megéltem. Ezelőtt Egyiptomban laktam. Apukám diplomata, így amikor 13 és fél éves voltam, ő Egyiptomba ment Örményország nagykövetségéért, és én vele mentem. Jó dolog egy nagykövetet gyerekének lenni, egy egész életre szóló tapasztalat. Sok kiváltságban van részed, és ami a legjobb, hogy egy nemzetközi közösségben szocializálódasz. A barátaim a világ különböző részeiről származnak.

Ugyanakkor, amikor 13 évesen egy teljesen új kultúrába és környezetbe költözöl, nem érted igazán, hogy mi is történik veled. Azt gondolod, hogy vidám dolog lesz, és nagyon izgatott leszel. Aztán amikor megérkeztem egészen mást tapasztaltam, mint amire számítottam. Az első tíz nap után elhatalmasodott rajtam a vágy, hogy hazamenjek. Egyszerűen vissza akartam menni. Mondtam a szüleimnek, hogy nagyon szeretnék visszamenni Örményországba. Utáltam Egyiptomban lenni. Eltelt egy hónap, és a vágy, hogy visszamenjek, annyira felerősödött, hogy a szüleim azt mondták:

„Hát, talán vissza kellene őt vinnünk tíz napra, kezd kiborulni”. Sokáig sírtam, amikor hazaértem. Hallani sem akartam másról, mint hogy Örményországban fogok élni és sehol máshol. Utáltam, hogy Kairóban kellett élnem.

Aztán Egyiptomban egy ideig azt gondoltam, hogy tudom, ki vagyok, már ami az identitásomat illeti. De aztán elkezdtem elveszíteni önmagam, megkérdőjelezni mindent, ami körülvett, beleértve az önazonosságomat. Elkezdtem magam új módon meghatározni. Volt egy pillanat, amikor identitás-válságon mentem keresztül, ahogy talán a legtöbb ember, aki drasztikusan más kultúrába kerül. Egy nagykövetet gyerekeként és nemzetközi iskolák diákjaként, egy nagyon sokszínű diákközösségben, nemzetközi környezetben szocializálódtam. Egy ilyen környezetben az első ösztönöd azt súgja, hogy meg kell őrizned a nemzeti identitásodat, de ugyanakkor egy ilyen nemzetközi összefüggésben új módon határozod meg önmagad, örmény entitásként egy nemzetközi közegben. Én is átmentem ezen, és komoly válságként éltem meg.

A következő kérdések merültek fel bennem: Amikor örményként örmények között vagy, tudod, hogy mi történik körülötted. Ez a te kultúrád. Általában nem kérdőjelezed meg a dolgokat. Csak úszol az árral. Én viszont nemzetközi környezetben nőttem fel, ami nagyon különbözik az átlagos örmény környezettől. Így aztán, amikor visszamegyek, nem igazán illeszkedem abba a közegbe. El vagyok veszve. Örmény vagyok, de nem vagyok örmény. De akkor ki vagyok? Milyen örmény vagyok én? Nem vagyok egyiptomi. Nem vagyok amerikai. És miért vagyok egy amerikai egyetemen, ha nem érzem magaménak azokat az értékeket? Ugyanakkor az egyiptomi értékeket sem érzem magaménak. Az örmény értékeket érzem magaménak. Akkor ki vagyok én? Fokozatosan elkezdtem újradefiniálni ön-

magam, és végül igazi örményként határoztam meg magam. Örmény vagyok, csak egy kicsit különbözöm a többi örménytől. Egy átformált örmény, mondjuk így. Meg kellett értenem, hogy hova tartozom. Akartam tartozni valahova. Amikor ezek a kérdések elkezdtek megfogalmazódni bennem, zavarni kezdett és a legegyszerűbb kiutat választottam, ez pedig az volt, hogy örményként határoztam meg magam. A valahova tartozás érzését mindig sokkal könnyebb a saját etnikai csoportodban kialakítani.

Büszke vagyok arra, hogy örmény vagyok, hatalmas a nemzeti büszkeségem. Amikor alkalmam nyílik rá, mindig próbálok segíteni az embereknek, akik Örményországban vannak. Imádom, hogy örmény vagyok, és nem valaki más. Nem vagyok kivándorló, mivel az apámmal mentem el, aki az or-

Fővárosi Örmény Klub

2008. február 21. csütörtök, 17 óra

Budapest, Magyarok Háza – Bartók terem

Program:

A reneszánsz kor zenéi

Előadó: *Vonka Viktor* zenész

Barangolás őseink földjén

(Marosszék, Nyáradmente, Hátszeg, Szászföld, Bánság)

Dr. Szarka György – vetítettképes programajánló

A műsort rendezi: Terézvárosi Örmény Önkormányzat és
az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
Támogató: Fővárosi Örmény Önkormányzat

szágot képviselte, ezért rám másképp tekintenek, mint azokra a kivándorlókra, akik gazdasági okokból hagyták el az országot. Szintén másképp tekintenek rám, mint az 1915-ös diaszpórára.³ Mégis, valahogy úgy látnak engem, mint egy túlzottan elnyugatiasodott örményt. Liberálisabb vagyok, mint az átlag. Ugyanakkor nagyon konzervatív vagyok, nagyon keleti, de mégis inkább osztom a liberális értékeket. Az egyik felem szüntelenül arra áhítozik, hogy a saját országomban élhessek. Utálom, ha megkérdézik, hogy honnan jöttem. Utálom, nagyon felbosszant. Talán azért is, mert ott szeretnék lenni, az enyéimmel szeretnék lenni, a saját nyelvemen beszélni, a saját tévémet nézni, a saját újságomat olvasni.

Megjelent: Vándorok kultúrák között
Az interkulturális tanulásról külföldre készülő fiataloknak – Budapest, 2007. c. könyvben

Folytatjuk

1 Az interjú 2006. november 27-én készült.

2 A Közép-Európai Egyetem (Central European University, rövidítve: CEU) az Amerikai Egyesült Államokban és a Magyar Köztársaságban akkreditált budapesti székhelyű felsőoktatási intézmény, amely posztgraduális képzést nyújt a társadalomtudományok, a bölcsészettudományok, a közgazdaságtudomány és a jogtudomány terén. Az intézmény kiemelten foglalkozik a társadalmi változások interdiszciplináris és összehasonlító kutatásával, a nyílt társadalmakba történő átmenet modelljeinek tanulmányozásával, valamint a nem nyugati fejlődési típust követő demokráciák elemzésével. Forrás: www.ceu.hu

3 A „diaszpóra” az 1915-ös, az Ifjú Törökök vezetete kormány alatt véghezvitte örmény népirtás során kitelepített örményekre utal.

Zsigmond Benedek

Hat évezredes utazás Örményországban

8. rész

Unió kísérletek a katolikus egyházzal

A XII. században élénkké váltak a Rómával, majd a Bizánccal folytatott párbeszéddek. Az előbbi *Lambroni Nerszész*, az utóbbi *Kegyelemteli Szt. Nerszész* közreműködésével történt. Miután azonban a bizánci császár „bekeményített”, az örmények ismét Róma felé fordultak. 1199-ben VI. Gergely katolikosz és számos örmény püspök aláírták az Örmény Apostoli Egyház egyesülését a Római Katolikus Egyházzal.

Az uniót az északon, az anyaországban maradt püspökök egy része nem fogadta el. Későbbi örmény királyok is a Rómával való egységet sürgették, mint II. Hetum, majd Osin. A katolikoszok közül II. Konstantin, VII. Gergely, III. Konstantin Róma-barátok voltak, és az 1307-es Sziszi Zsinat újra kimondta az egységet Rómával, amit a nép felháborodása követett. IV. Leó uralkodása alatt az ún. unitorok, vagyis az egységet szorgalmazó domonkos rendiek letelepedtek Kilikiában. Latinositási kísérleteik miatt ellenállást váltottak ki. Az örménység pro-latin és anti-latin táborra oszlott. Végül a király II. Jakab katolikoszt megfosztotta hatalmától.

Miközben Kilikiában hol a bizánci, hol a római egyházhoz való csatlakozást sürgették egyházfők, majd uralkodók, addig az idegen megszállás alatt lévő anyaországban kolostoregyetemeket alapítottak, ahol egyfelől a nyugati tudományokat, másfelől a katolikus és ortodox egyháznak tulajdonított tanokat cáfolatát tanították. Miután 1375-ben a Kilikiai Örményország megszűnt, a Sziszi Katolikus is meggyengült. 1441-ben Ecsmiadzinban 700 egyházi és laikus személy jelenlétében megtartott

zsinaton megválasztottak egy katolikoszt, aki a „Minden Örmények Katolikosza” címet vette fel. Szisz katolikosza a helyén maradt, az ő utódai a „Kilikiai Nagy Ház Katolikoszai”, akik ma a Bejrút melletti Antiliászban székelnek.

Minthogy a Rómával való unió kísérletek nem sikerültek, több évszázad után meg kellett békélni azzal a helyzettel, hogy az örménységnek csak egy része ismerte el Rómát. Ez a rész 1740-ben Apraham Ardzivjánt választotta meg előljárójává, akit 1742-ben Róma elismert, mint az Örmény Katolikus Egyház vezetője. Ő Rómához való hűsége jeléül az eredeti keresztnéve mellé a Péter nevet vette fel: I. Péter Ábrahám. Azóta valamennyi örmény katolikus egyházfő felveszi a Péter nevet. A jelenlegi egyházfő XIX. Péter Nerszész. Az örmény katolikus egyházfők a „Katolikus Örmények Kilikiai Házának Katolikosz-Pátriárkája” címet viselik.

Jelenleg tehát három örmény katolikus van, ebből kettő az Örmény Apostoli Egyház (egymástól független) vezetője, míg a harmadik elismeri a pápa fennhatóságát, és a katolikus egyházhoz tartozik.

Folytatjuk

Murádin Jenő

Már sosem látható tájak

2. befejező rész

Erdélyi magyarörmények kiválóságai között álljon itt az építész Zárug (Zárai) Lukács neve is, kinek emlékét mára csak idős nemzedéktársai tudják földézni, meg a család, mely nem mondott le arról, hogy hagyatékának értékeit, minden nehézség ellenére valamiképpen közzé tegye.

Az építész hagyatékában a kiállításról és a diákotthoni együttlétről több értékes fényképfelvétel maradt meg. Ezek egyikén a kiállító terem két fala látszik a felfüggesztett képekkel előtérben a diákok ülő és álló csoportjával. A kép hátoldalán az aláírások között több olyan alkotó nevére találunk, aki megmaradt a pályán, képzőművész, tanár vagy építész lett. Közülük említjük a fényképen jól felismerhető *Abodi Nagy Bélát* (sz. 1918), a szobrász *Balaskó*

Nándort (1918–1996), az ugyancsak szobrász *Márkos Andrást* (1919–1972), a festő *Hervai Zoltánt* (sz. 1919), az építész *Pál Balázst*. Másik felvételen egy színpadra nyíló faragott székely kapu előtt népviseletben sorakoznak föl a bukaresti magyar diákok és diáklányok.

A szervezéshez más területeken is kitűnően értő Zárug *Bukaresti Magyar Építészeti Munkaközösség* néven fogta össze növendék pályatársait. Közössé-

Emlékeziünk a 2007. évi augusztusi barangolásra. Munkács vára

gükben termékeny viták és eszmecsere-
rek folytak. Véleményeket egyeztetve
hivatásszerű konkrét programot fogal-
maztak meg maguknak. „Elhatározták –
olvassuk egy leírásban –, hogy minden
munkásságukat, tudásukat és idejüket
annak a székely népnek a javára, bol-
dogítására fordítják, amelyből maguk
is származtak.” (8 Órai Újság, 1941.
december 21.) Ez a program elsődlege-
sen az erdélyi népi építészet értékeinek
felmérésére, az építkezés formáinak ta-
nulmányozására és az ebből levonható
tanulságok hasznosítására vonatkozott.
„Nem új »magyaros« stílust akarnak te-
remteni ebben a kis munkaközösségben
– jegyezte föl említett írásában *Juhász
István*–, hanem tanulmányaikat úgy vé-
gezni, hogy azokból ne maradjon ki a
magyar építészet szellemének megismer-
ése és elsajátítása sem.” A bécsi döntés
után a csoport tagjai Budapesten folytat-
ták tanulmányaikat. Elveik–törekvéseik
mit sem változtak, s azokat mint látni
fogjuk, a gyakorlatban is igyekeztek
kamatoztatni. Élő, mozgósító program
volt ez. Mindaddig érvényesülhetett
míg a háborús frontátvonulások után a
történelem forgószele elképzeléseiket el
nem enyészette.

Zárug Lukács építészeti felmérő
munkája, a népi építészet és egyben
a műemlékek iránti érdeklődése jóval
korábról kimutatható, mint a tanul-
mányait záró 1940-es kiállítás. Nem
csak a nyári szünidőkben nyílt alk-
alma a székelyföldi felderítő utakra,
hanem meg-megszakított bukaresti ta-
nulóévei alatt is. Ezeket a kényszerű
szüneteket az indokolta, hogy önere-

jéből kellett a folytatáshoz pénzt gyűj-
tenie. „Az akkori román állam nekem
mint a magyar kisebbséghez tartozó-
nak – jegyezte föl említett *Életírásá-
ban* – sem segélyt, sem kedvezményt
nem nyújtott, kitűnő és jeles előreha-
ladásom dacára.” Kőművesként, majd
építésvezetőként dolgozott, s közben
nyitott szemmel járta a vidéket. Kez-
dő építészként meglepő művészet-
történeti tájékozottsággal tárta föl a
gyergyószentmiklósi örmény katoli-
kus templom értékeit és történetét. Ír-
sa, mely a *Pásztortűz* folyóirat 1937.
18. számában jelent meg, ma is érté-
kes forrása a kutatásnak. Nem csupán
a templom – az egyik legszebb erdélyi
műemlék – építészeti fázisait tárta föl,
hanem a benne rejlő szobrok és képek
eredetéről is számot adott. Ő fedezte
föl a templomkerítés egyik bástyá-
jának padlásán azt a páratlanul szép
gótikus Mária-szobrot, amely a 18.
századi templom helyén állott egykori
kápolna oltárképéhez tartozhatott. Ezt
a fába faragott Madonna-szobrot ma
már csak arról a jó minőségű fénykép-
felvételtől ismerjük, melyet ő maga
készített, s amely a Pásztortűz-beli ta-
nulmányt illusztrálja. Néprajzkutatók
(*Székely László, Tarisznyás Márton*)
nyomozták a szobor után az 1970-es
években, de már nem találták. Úgy
tűnt el, mint a templom számos más
értéke, talán műkereskedők kezén.

Nem sokkal később, az *Erdélyi
Múzeum-Egyesület* gyergyószentmik-
lósi vándorgyűlésén (1939. augusztus
27–29), pontosabban a vele egybe-
kapcsolt kiállításon keltettek figyel-

met a fiatal Zárug Lukács munkái. A gyergyószentmiklósi örmény katolikus, illetve római katolikus templom építészeti fölmérésének rajzait mutatta be. (*Murádin Jenő: Gyergyó művészeti topográfiaja*. Győr, 2003. 60–61.)

A tanulmányaikat a bécsi döntést követően Budapesten folytató erdélyi diákok már állami-közületi támogatással láthattak hozzá a falukutató, vidékfejlesztő tervek megvalósításához. Életre hívták a *Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesületét (SZEFE)*, melynek szervező magját a korábban Bukarestben tanult diákközösség képezte. Az 1941-es év nyarán 28 főiskolás hallgató négy munkaközösségben indult erdélyi falumunkára. Ehhez társult néprajzi gyűjtésre Csíkmenaságban a *Képzőművészeti Főiskola* tíztagú csoportja, melynek hangadó vezetője (egyben a SZEFE alelnöke) *Abodi Nagy Béla* volt. Tapasztalataikról és az elvégzett munkáról a csoportok résztvevői, köztük Zárug Lukács (akkor már Zárai néven) 1941 decemberében a budapesti *Műszaki Egyetemen* szervezett kiállításon számolt be.

Gyűjtőmunkájuk érdemleges eredményei egy más fórumon ennél sokkal nagyobb nyilvánosságot kaptak. A helyszín Kolozsvár, az alkalom egy nagy-szabású országos rendezvény. Az 1942-es év kora nyarán (május 9–június 6.) a kolozsvári *Művészeti Hetek* programja nyújtott lehetőséget a különböző alkotási területek sorában (képzőművészet, könyvművészet, színház, zene, fényképészet) egy átfogó építőművészeti

kiállítás megszervezésére. Ez utóbbi rendezvényre az Unió utcai Redut termeiben került sor, abban az épületben, mely egykor az erdélyi országgyűlések helyszíne volt.

Roppant gazdag, áttekintő jellegű bemutatót láthattak itt az érdeklődők. Olyan sokoldalú fölvonultatást, amely „a magyar építészeti kultúráról, annak múltjáról és jelenéről” adott számot, „erdélyi és országos viszonylatban”. Az értékelés *dr. Bierbauer Virgiltől*

Emlékeünk a 2007. évi augusztusi barangolásra. Zrínyi Ilona és gyermeke, II Rákóczi Ferenc szobra a munkácsi várudvaron

való, aki az építészhallgatók terméről a következőket írta: „*Erdély négy tájának: a Kalotaszegnek, a Mezőségnek, Udvarhelyszéknek és Gyergyónak népi építészetéről kapunk gazdag képet, mégpedig a Zárai Lukács építész vezetése alatt működő építészcsoport rajzai és 72 fényképfelvétele alapján*”. (Művészeti Hetek Kolozsvár, katalógus, Budapest, 1942. 83–85.)

Zárai akkor már végzett építészként kapcsolódott be a háborús idők ellenére meglepően nagy lélegzetű országfejlesztő vállalkozásokba. 1941 és 1945 között az Országos Szociális Felügyelőség műszaki osztályán lett tervezési csoportvezető. Típustervek sorát készítette az úgynevezett ONCSA-házak programja számára. A betűszó feloldása: *Országos Népi és Családvédelmi Alap*. Olyan lakóházak sorát jelentette ez, melyek a Teleki kormány szociális programja részeként a szegény sorú, sokgyermekes családok számára készültek. Zárait, éppúgy, mint az észak-erdélyi részeken *Kós Károlyt*, az tette különösen alkalmassá e feladatra, hogy a népi építészet területén elmélyült, komoly jártasságot szerzett. Igény és követelmény volt ugyanis, hogy ezek a különböző nagyságú és alaprajzú házak tömegükben és homlokzati kiképzésükben hangsúlyozott tájjelleget mutassanak.

A háborút követően az építész előbb a budapesti *Népjóléti Minisztériumban* dolgozott, majd különböző tervező vállalatoknál. Azok az elvek és elgondolások, melyek pályakezdő lelkesedését hevítették, itt már alig kaphattak hangot. Aktív pályája utolsó szakaszában az 1970-es években meghívott előadóként tanított a

budapesti *Műszaki Egyetemen*, a gazdasági mérnök-továbbképző kurzuson.

Az erdélyi utak előtte is sok éven át zárva voltak.

Amikor, mint magyar állampolgár szülőföldjét ismét látogathatta, a szenvédéllyel művelt fényképezést is újrakezdte. Idősebb korában a hatalmas fényképgyűjtemény és felmérési rajzok rendezése jelentette mindennapi foglalkozását. A kasírozott képekre fölkerült a hely pontos meghatározása (település, utca, házszám), keltezés és rendszerbeli sorszám. Az utolsó felvételek már színre váltottak át.

Számomra, aki láthattam a gyűjtemény egy részét, a fehér-fekete képek a legszebbek, legértékesebbek. Az erdélyi népi építészet és különösen a székelység épített öröksége rögzítődött ezeken a nagyszerűen komponált felvételeken. Virtuális világ ez, ahogy – csak példaként – az egykori gyergyószentmiklósi városképben a Selyem utca, a Vörösmarty utca, a Rákócziút, a Békény patak menti házak megjelennek. Már soha sem látható tájak ezek, utcák és terek, melyek képzeletünkben e képekkel megidézhetők.

A gyűjtemény az Eső utcából, ahol az építész lakott, nemrégiben átkerült egy rákoskeresztúri kertes házba. Leánya, *Bereczné Zárai Ilona* költözött ide családjával, azután, hogy édesapja 1985. április 19-én elhunyt.

Bereczné Zárai Ilona okleveles építészmérnök. Példás rendben tartja a gyűjteményt. Ismeri az értékét. Valami csodára vár, hogy egyszer album formában megjelentetheti.

vége

Margittai Gábor

Szorításban – *Beder Tibor Gebiz* nemzeti öntudatáról, a székely medvéről

2. befejező rész

– *Gyalogosan Törökországban című könyvében összeveti törökországi tapasztalatait saját székelyföldi életével. Mondhatnánk: a határon túli kisebbségi létforma viszonyítási rendszerében áll a török útja.*

– Háromszéki születésű lévén, gyermekkoromban elvittek a Rika erdejébe, Réka királyné sírjához. Meghatározóan hat az emberre Attila feleségének legenda szerinti temetkezési helye. Tudom, hogy a valóság más, de gyermekkoromban belém rögzült ez a tudat, hogy minden székely szerint ott van eltemetve Réka, s Benedek Elek is így írta, tehát ott kell lennie a hagyomány alapján. Az egész Székelyföld tele van ősmondákkal. Régebben egy odaválói gyermek úgy nőtt fel, hogy ezeket a történeteket elmondták neki. Az Erdővidéken kezdtem a tanítást, majd a Sóvidékre kerültem s onnan Csíkba. Földrajzot és geológiát végeztem. Rengeteget vittek minket kirándulni, a táj belém ivódott, úgy voltam ezzel, mint a székely ember a medvével: kiáltott az ember az erdőben, gyere, János, mert medvét fogtam; hát hozd ide!; nem lehet, mert nem enged. A táj varázsa magához köti az embert. Egyetemista koromban körbегyalogoltam Kolozsvár környékét. Úgy éreztem, a gyalogjárás visz közel a táj emberéhez. Tanítottam, közben szenvedélyemmé vált a gyaloglás, bejártam egész Erdélyt. Ilyen előz-

ményekkel 52 éves koromban olvastam el az Élet és Tudomány cikkét, s amikor Erdély már a lábaimban volt, megfogalmazódott bennem a gondolat, hogy érdemes volna gyalog elmenni Macarkőybe. Nem sportteljesítmény volt ez, nem bizonyítási kényszer: nekem olyan természetes volt gyalogolni, mint ahogy az ember levegőt lélegzik.

– *Romániai magyarként nem volt egyszerű átlépnie a török határt.*

– A kommunizmus idején sokszor kérvényeztem, hogy engedjenek el Törökországba, de szóba sem álltak velem. A kérdés csak az volt, honnan induljak, a hová sosem volt kérdéses: Macarkőybe. Zágont, a hűség példáját választottam indulási pontul, azt a helyet, ahol a Kárpátok vonulata, mint egy íj, feszül kelet felé. Mikes hűségével és Csoma Sándor kitarásával indultam útnak az Ojtozi-szoroson keresztül, végiggyalogoltam Moldván, a csángó falvakon. Mindenképpen el akartam jutni a törökországi Magyarfaluba. Akkor éreztem, hogy minden lépéssel nő a lábam. Elértem Dobrudzsán, Bulgárián át a török határt, de ott nem engedtek át. Akkor visszamentem Zágónba, s elgyalogoltam Szatmárig, mert nem akartam leállni. Jött a nyolcvankilences fordulat, s 52 évesen végre végigjárhattam az utamat Dél-Bulgárián, Trákián át Gebiz-Macarkőyig, átlagosan napi 40 kilométert gyalogolva. Sosem tudtam, hogy honnan

indulok, a nap végére hová érkezem, mit eszem, s hol fekszem le. Nem akartam korlátok között mozogni. Annyit tudtam csak, hogy Macarköy felé kell mennem; s ha olyan helyszín akadt az utamba, ahol magyar vonatkozású emlékek találhatók, akkor azt mindenféleképpen meglátogattam, mint Rodostót, Bursát, ahol Kossuth partra szállt, Kütahyát, Kossuth emigrációjának színhelyét.

– Milyen tanulmányai voltak egy székelyföldi értelmiségi számára a macarköyi útnak?

– Számos helyen elhangzik, hogy manapság a székely ember már nem olyan, mint amilyenek Tamási Áron leírta. Jött nemrég az árvíz, amely bebizonyította, hogy a székely ember, biza, sok szempontból mégiscsak olyan. Példa volt erre, hogy Romániában mindenütt karba tett kézzel várták az állam segítségét a katasztrófa után – míg a székelyek kalákába álltak össze, és hetekig egymásnak dolgoztak. Ha helyzetbe kerül a székely, olyan lesz, mint amilyenek leírták. Magyarország is számtalan példáját adta a hősiességnek. Nem igaz, hogy nem lehet kihozni abból az országból azt, amit ki kellene – csak helyzetbe kell hozni. Amikor nincs helyzet, akkor olyanná válik, mint amilyen most. A kisebbség – vagy ahogy Kossuth mondta Kütahyában: a kevesebbség – mindig helyzetbe van hozva. De én semmi szín alatt, senkinek nem vagyok kisebbség,

hiszen arányait tekintve még mindig a magyarság képviseli a többséget a Kárpát-medencében. Ha bemegyek egy román faluba, akkor is a többséget képviselem. Fontos megismernünk a gyökereinket; erre példa Törökország. Van egy mondásuk: „Büszke vagyok arra, hogy töröknek születtem.”

Én miért ne lehetnék büszke a magyarságomra? Van mire, s ha egyébre nem, a nyelvemre biztosan. Ha semmire sem büszke az ember, úgy jár, mint a falevél: oda fújja a szél, ahová akarja. Sokkal jobban élhet-

„Aki ennek a néhány millió embernek mind csupa jót akar, békét, boldogságot: azért még mindig lehet nemzetellenes. Mert ami a nemzetet nemzetté teszi: az a lekkekben van. Egy szín, egy hangulat... aki ezt a színt haloványítani, ezt a hangulatot irtani akarja: az nemzetellenes!”

Ady Endre

tem volna, ha nem magyarként, hanem románként határozom meg magamat életem során. Például mindennap meg kell harcolnom azért, hogy a nevemet Tiborként tarthassam fenn, s ne Tiberiu legyek. Mindig azért küzdöttem, hogy Erdély valamelyik sarkában mi, erdélyi magyarok legyünk a legfontosabbak, ne pedig a románok. Kell lennie egy helynek, ahol én vagyok a legfontosabb, és az a Székelyföld kell hogy legyen. Ez viszont nem megy konfliktusmentesen. Ki kell állnunk az érdekeinkért.

– Amikor egy magyar utazó Törökországba érkezik, megdöbbenve tapasztalja, milyen erős itt a nemzettudat, a népi kultúra.

– Budapestet én is fővárosomnak érzem, akármennyire nem számítanak ott rám. Úgy érzem, ahogy Sütő mondta, a magyar nyelv erdőrengetegébe értem. Az

egyik lányom is ott él, ő szokta mondani, nem is érti, hogy állhat Magyarországon ilyen alacsony szinten a nemzettudat. A gyermekeiket a Székelyföldre hozzák feltöltekezni. Becsapottnak érezzük magunkat minden szinten, de ez felerősítette a székely nemzettudatot, meg akarják különböztetni magukat a nemmel szavazó magyarországi magyartól. Ezt mi sosem tudjuk megbocsátani annak a politikai vezetőnek, aki a nemre buzdított, és nemzeti tragédiát idézett elő. Pedig nekünk egyetlen gesztus is elegendő. Ez a gondolkodás vezetett Macarköybe. Tizenhat éve építem a kapcsolatot a magyarság és Törökország között. S ha a székely embertől megkérdezik, lehet-e valamit érdek nélkül csinálni, azt mondja, lehet, de csak érdekből.

– *Hogyan készült el az a székely kapu, amely ma Gebiz főterét díszíti?*

– Farkaslaka adta a fát, és Csíkszentdomokoson faragtak belőle kaput. Sajnos a magyar állam nem vállal elég szerepet a külföldi magyar vonatkozású emlékek megmentésében. Ott van például Rodostó: fáj nekem, hogy az örmények által megvásárolt városrészből a magyarság legszebb történelmi utcáját lehetett volna létrehozni. Ki lehetett volna tatarozni a házakat, szállodákat, vendéglőket berendezni – ma minden Törökországba látogató magyar oda járna. Az én szemem előtt tűnt el legalább tíz régi épület Rodostóból, már betonházak vannak a helyükön a Magyar utcában, tavaly dőlt le a Mikes-ház, a cigányok elhordták mindent, most meg a Bercsényi-ház dől össze. A Rákóczi-múzeum mellett beépítetlen terület van: ott kis

befektetéssel magyar intézetet lehetne létrehozni. Ennek a helynek tudatalakító szerepe lehetne. A magyar történelem egyik legnagyobb búcsújáró helyévé válhatna. Huszonegy év beírásait böngésztem végig a rodostói Rákóczi-múzeum vendégkönyvében: azon a helyen mindenki magyarrá válik. Négy héten keresztül vizsgáltam, mennyi ideig tartózkodik a múzeumban egy magyarországi és mondjuk egy felvidéki csoport. Egy határon túli társaság átlag egy órát; egy magyarországi húsz-huszonöt percet. Ez azzal is magyarázható, hogy szorításban élünk, nem vallhatjuk be nyíltan nemzeti érzéseinket. A magyarországi mindenképpen magyar, ha akar, ha nem, nem kell külön erőfeszítéseket tennie érte. Érdekes az is, hogy egyre csökken a látogatók száma, tavaly ezer főnél kevesebb magyar ment Rodostóba, míg Ciprus szigetére legalább negyedmillióan.

– *Összességében elégedett a székelyföldi küldöttség gebizi látogatásával?*

– Életem jelentős napjai ezek: valamit elkezdtem, aminek most a végére érhettem. A stafétabotot továbbadtam Csíkszentdomokosnak, életképes közösség viheti tovább ezt az ügyet. Amikor a székely ember kivágja a fát, az meghal. Amikor faragni kezdi, a fa lassan feléled, mert a székely ember lelke beköltözik a fába. Lelke lesz a fának, a székely ember lelke tovább él a fában. Ez a kapu a székely ember lelkét jelképezi: aki átmegy alatta, átvesz valamit a székely lelkéből. Minél többször megy át, annál közelebb kerül a testvériességhoz.

(Megjelent a Magyar Nemzet 2006. július 15-i számában)

Novák Ferenc

Köszöntő a tánc világnapján

A tánc az emberi test csodája: a sejt- és idegrendszer tudatosan szabályozható együttműködése. Hogy a tánc művészetté, színpadi varázssá váljon, szigorú szabályokba zárt szellemi és testi összehangolásra van szükség.

Létrejöttéért táncosoknak, pedagógusnak és koreográfusnak, hosszú éveken keresztül teste és lelke egyaránt recesség és ropog. Sokszor a küzdelmekkel terhelt test és lélek – ez a műfaj lényegéből adódik – tiltakozásokkal áll ellent a fizika és a formális logika minden szabályának. Ezeknek az ellenállásoknak, a naponta megélt kudarcoknak és mégis konokul újraeredődő küzdelmeknek a végeredménye: mozdulatokból, gesztusokból, alakját, arculatát szándéka szerint pillanatonként változtató testből épült katedrális a táncművészet.

Balett, néptánc és táncművészet minden ágazata már elvitathatatlanul a magyar kultúra része. Mégis, mi táncművészek úgy érezzük, hogy hazánk művészet-építményében csak albérlők vagyunk. Színházi balett- és tánctagozatok, önálló társulatok, amatőr együt-

tesek és mozgásiskolák kénytelenek létükért vagy helyzetük méltó elismeréséért küzdeni.

Reformkorszakunk óta a magyar tánc, később táncművészetünk önálló arculatú kultúránk és hazánk függetlenségének egyik értékes kifejezője volt. 1989-ben, a táncművészet világnapján naponta változó társadalmunkban, mégis szorongva kell gondolnunk hazai táncművészetünk jövőjére.

Egy önállósuló és megújuló történelmi helyzetben, végre saját szándékait hirdető nemzet nem engedheti meg, hogy azok, akik naponta döntenek sorunk felett, ne tekintsék a magyar táncművészetet is a magyar kultúra egyenértékű és a jövő számára nélkülözhetetlen gyermekének.

(Megjelent: *Nők Lapja*
XLI évf. 22.szám
1989. 06.03.)

Köszönetnyilvánítás

Hálás köszönetet mondunk az *Artisthus Média Szolgáltató Bt*-nek, hogy egy látványos és modern honlapot adományozott az egyesületnek, mely

www.magyarormeny.hu címen élhető el. Ezen keresztül szinte naprakészen tudjuk tájékoztatni olvasóinkat, az irántunk érdeklődőket közösségünk híreiről, és amelyen az Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek havonta megjelenő kiadványunk folyamatosan olvasható lesz.

Hálásan köszönjük *Tüzes László* 10 eFt adományát, amellyel egyesületünk működéséhez járult hozzá.

Szongoth Gábor

Vendégségben az örmény katolikusoknál

Örmény katolikus szentmise.

*Első sorban dr. Issekutz Sarolta, Kali Kinga,
Dr. Ashot Hovakimian bécsi örmény nagykövet*

Január 13-án meglátogatta az Orlay utcai Örmény Katolikus Lelkészséget Dr. Ashot Hovakimian, Örményország magyarországi nagykövete, akinek székhelye Bécs. A nagykövet úr részt vett az örmény katolikus szertartású szentmisén, amit Fülöp Ákos atya celebrált, a diakónus Zsigmond Benedek volt. Elismeréssel adózott a templomot megtöltő nagyszámú hívő láttán. Az örmény nyelven folyó szentmise csodálatos saragánjait pedig együtt énekelte a katolikus közösséggel.

Az örmény nagykövet a szentmise előtt a plébánián találkozott

Fülöp Ákos örmény katolikus lelkésszel, az egyházi gondnoksággal, az EÖGYKE képviselőkkel, illetve a magyarországi örményekkel. Elmondta, hogy Örményországban nagy becsben tartják a több mint 700 éve Örményországból elüldözött és identitásukat még mindig megőrző magyarországi örményeket. Arra kért minket, működünk együtt az elmúlt évtizedekben Magyarországra került örményekkel, és velük együtt képviseljük az örménység ügyeit Magyarországon. Megemlítettük, hogy mi ezt tesszük.

dekből Magyarországra került örményekkel, és velük együtt képviseljük az örménység ügyeit Magyarországon. Megemlítettük, hogy mi ezt tesszük.

A bécsi örmény nagykövet (az első sorban) az Orlay utcai örmény katolikus templomban együtt énekelte a csodálatos saragánokat, örmény liturgikus énekeket a katolikus közösséggel

*Az elnökasszony ajándékot ad át a bécsi örmény
nagykövetnek*

Több kiadványt (naptárt, könyvet) szentelünk ennek a célnak, és magyarországi követei vagyunk az Örmény Genocídium elismertetésének. Két ízben nagyszabású közös genocídiumi megemlékezést szerveztünk. Sajnos a legutóbbi alkalommal a másik fél a megemlékező szentmiséken sem vett részt. Pedig a közös cél érdekében lehet és kell együtt munkálkodnunk. Szeretnénk elérni, hogy a jövőben ne csak a hazai történelmi örménység, hanem a 20. század végén Magyarországra betelepült testvéreink továbbra is részt vegyenek ebben az összefogásban!

A Budapesti Örmény Katolikus Lelkészség hírei

2008. évben *minden vasárnap* du. 16,30 órától örmény katolikus szentmisét tart **Fülöp Ákos** atya a Bp. XI. Orlay u. 6. szám alatti templomban.

Ünnepi szentmise lesz

**2008. június 8-án, Világosító Szent Gergely búcsú
szeptember 21-én Fogolykiváltó Boldogasszony búcsú.**

A szentmisék után közösségi találkozóra, kulturális programokra (film, zene, irodalom, előadás) kerül sor a templomban. Kérjük a kedves híveket, kapcsolódjanak be a szentmisék látogatásába, a közösségi kulturális rendezvényekbe.

A Plébánia működéséhez szolgáló bankszámlaszám:

11707024-20005210

A Múzeum felújítására szolgáló adománygyűjtő bankszámlaszám:

11707024-20465157

Fülöp Ákos atya utolérhetőségei: tel: 207-4894 (Nagytétényi Plébániahivatal),
e-mail: satya@hcbc.hu

Fülöp Ákos atya

Murádin László

Földönfutó, ágrólszakadt

Van a szó összetételei között számos olyan alakulás, mely határozóragos szó szerkezetből összetett szavú - többnyire átvitt értelmű - összetett szóvá forrt egybe. Ezeknek a szóösszetételeknek utótagja többnyire igenév. Szemléltetés-képpen sorakoztassunk fel közülük néhányat.

Emlegetjük a „*földönfutó* nagyon szegény embert.” *Földönfutó* volt a hontalan, hazátlan, az üldözött, a bujdosó ember is. Egy 1777-ből való mondatban még különírva találjuk: „a ,bűn... mintegy *földön futóvá* teszi a’ bűnöst”. - Az *útonálló*: rabló: Az *útonálló* tulajdonképp az ,utat elálló’ személy volt. 1668-

ből idézhető ez a szövegrész: „*ut álló* lator, fosztó, útonjáróra rohano”. Lehetséges, hogy az *útonálló* szavunk az *út álló* meg az *útonjáró* szavak keveredéséből keletkezett. – A haszontalan, hitvány, mihaszna személy *semmirekellő* vagy *semmirevaló*.

Az 1524-27-ből való Érdy-Kódexben a szó – különírva – még ,hasznavehetetlen’ értelmű: „megég és *semmire* lészen kellő”.

A fenti mindhárom összetett szóban az *-álló*, *-való*, *-kellő* utótag jelen idejű melléknévi igenév, de számos hasonló funkciójú összetett szavunk utótagja múlt idejű melléknévi igenév.

Mondhatjuk egy nagyon szegény emberről, hogy *földhözragadt szegény*. A *földhözragadt* kifejezést a szabad köl-

tozkodás jogától való megfosztottság emlékének szokás tekinteni, de ma már a szegénységnek, mint állapotnak a kifejezője. A *tűzről* a szikra *pattan* ki, de *tűzrőlpattant menyecske*ről is beszélünk. Az ilyen fiatal nő eleven, fürge, temperamentumos. A *tűzrőlpattant menyecske* kifejezés keletkezésére szolgáló konkrét

alap felé mutat *Dugonics András* hasonló kifejezése: *tűzrőlpattant gesztenye*.

Szép, tiszta búza volt a szemén *szedett* búza, ugyanis

régen a magnakvalót szemenként válogatták. *Pázmánynál* már az ,igazság’ jelzője: „Csak *szemen szedett* igazság vagyon..” A *szemenszedett tiszta búza* és a *szemenszedett tiszta igazság* jól illet egymáshoz, a mai nyelvhasználatban azonban a hazugsággal kapcsolatosan csontosodott meg, s csak mint *szemenszedett hazugság* használatos. Régebben a *szemenszedett* mint jelző ,színtiszta’ jelentésű volt, s más szavak jellemzője is lehetett.

Lúdas Matyi *körmön font ostorral* terelte lúdrait. A *körmön font ostor* onnan nyerte megnevezését, hogy az

„A nemzet az a lelkek közt, ami a faj a testi leszármazásban. S amint a faj ereje a testi múlt ereje, ismeretlen ősök hajlamai, betegségei és energiái, úgy képviseli a nemzet a lelki múltat, a lelki ősokeket. Nemzet: a kultúra.”

Ady Endre

Emlékezünk a 2007. évi zarándokútra. Az örmény katolikus püspökség lebergi székhelye jelenleg örmény apostoli templom

ágakra osztott – nem sodort, hanem font – szálaikat keményen a bal kéz hüvelykujjának szorították. Minthogy a *körmönfont* szókapcsolatnak eredeti vonatkozása lassan feledésbe merült, a szószerkezet összetett szóvá forrt egybe, és megváltozott a jelentése. A *körmönfont* szavunk jelentése ma „furfangos, ravasz”. Már 1787-ben ezt írták egy tisztartóról, hogy „körmönfont gazember vala”.

A szálnalmas, szegényes külsejű emberről mondjuk: „Ó, az életterlen ág-

rólszakadt!” Felismerhetőek az összetett szóban az összetétel elemei: ágról (le) szakadt. A kifejezés egy régi büntetőjogi szokás emlékét őrzi. A halálraítélt ember kivégzésére nemcsak az akasztófa szolgálhatott, hanem valamely élő fága is. Ha az akasztott ember valami módon életben maradt, akár azért, mert leszakadt az ág, akár azért mert gyenge volt a kötél, az akasztást nem volt szabad megismételni. Ha az illető megmenekült is a halálbüntetéstől, továbbra is szálnalmas külsejű, ágrólszakadt ember maradt.

(Szabadság, 2007. március 10.)

Emlékezünk a 2007. évi karácsonyi műsorra. A kised előtt a három királyok közül kettő

Ifj. Gabányi János:

Balázs-Bécsi Attila „A szamosújvári magyar-örmény katolikus temető monográfiája” című könyvének névmutatója

1. rész

A név után levő szám a monográfiában megjelent oldalszámot jelöli, független attól, hogy szövegben vagy képaláírásként jelenik meg az illető családnév síremléke a kötetben.

A TEMETŐ

1. ... Márton ... TA... 54	22. Amirás Mari ... 76	46. Bárány Mártonné sz. Tüzes Katalin 70
2. Ábrahám Emánuel 62	23. Amirás Mózsi 76	47. Bárány Mártonné sz. Korbuly Mária 71
3. Ábrahám Emánuelné sz. Mártonffy Veronika 61	24. Amirás Mózsiné sz. Kincses Veronika 76	48. Bartha Mártonné sz. Osztián Anna 79
4. Adler Szeverin 38	25. Aurélia Pasculescu sz. Voith 76	49. Begidsán János 79
5. Adler Szeverinné Miller Mária 38	26. Ázbej Bogdán 84	50. Begidsán Jánosné sz. Kapatán Anna 79
6. Ágopcsa Ferenc 53	27. Ázbej Rátz Istvánné sz. Tüzes Anna 84	51. Begidsán Mária 79
7. Ágopcsa Gergely 53	28. Ázbej Rátz Mari 84	52. Bercsán Zseni 83
8. Ágopcsa Gergelyné sz. Bulbuk Anna 53	29. Báldi Dezső 78	53. Berényi Lajos 77
9. Áján Anna 82	30. Báldi Gerő 78	54. Berényi Lajosné sz. Platsintár Anna 77
10. Áján család 71	31. Báldi Jenő 78	55. Dr. Bodnár Pál 82
11. Áján Évike 82	32. Báldi Zseni 78	56. Dr. Bodnár Pálné sz. Esztegár Mária 82
12. Áján Mária 77	33. Bányai Bogdán 32	57. Id. Bodor Bertalanné sz. Sáhin Katalin 83
13. Áján Tivadar 82	34. Bányai István 32	58. ifj. Bogdánfi Gábor 34
14. Áján Tivadarné sz. Florián Anna 82	35. Bányai Lukács 32	59. Bogdánfi Margit 55
15. Alexa Anna 69	36. Bányai Samu 46	60. Bulbuk Anna 53
16. Alexa Bogdán 69	37. Bárány Bogdán 32	61. Bulbuk Kristóf 57
17. Alexa Irén 68	38. Bárány Erzsébet 70	62. Bulbuk Rebeka 57
18. Alexa Todor 68	39. Bárány István 32, 70	63. Burgya Katalin 58
19. Alexa Todorné sz. Kepri Anna 68	40. Ifj. Bárány István 71	64. Buzeczko Antal 77
20. Amherger Boldizsár 42	41. Bárány Istvánné sz. Papp Emilia 70	65. Buzeczko Antalné sz. Haraga Mária 77
21. Amirás Kristóf 76	42. Bárány Katalin 70	
	43. Bárány Lukács 32, 70	
	44. Bárány Mária 69, 70	
	45. Bárány Márton 70, 71	

Szomorújelentés

„Szemünkben tükröződik tekintetük még,
S a boldog órák drága tiszta üdvét,
Förlissza lelkünk, mint virág a napfényt,
És élnek ők tovább, szűz gondolatként.”

Mély fájdalommal, de a feltámadás hitében megerősödvé tudatjuk, hogy

Dr. Szentpéteri János

A Magyar Bridzs Szövetség örökös tagja,
életének 95. évében, családjá körében, csendesesen elhunyt.

Temetése 2008. február 8.-án, 12 órakor volt a fői katolikus temetőben.
Engesztelő Szentmise a temetés után, 13 órakor, a fői Római Katolikus templomban volt.

Gyászolják:

Gyerekei, testvére, menyei, unokái, dédunokái, rokonai s mindazok, akik szerették

Cím: 2151 Fót, Vörösmarty u 62.

Emlékét kegyelettel megőrizzük!

66. Buzeczkó Katalin 77

67. Özv. Buzeszko

Simonné sz. Amirás
Mari 76

68. Capitán Aurel 83

69. Capitán Aurélné sz.

Sáhin Rebeka 83

70. Cheul Antal 69

71. Cheul Antalné sz.

Alexa Anna 69

72. Cheul Miklós 69

73. Cheul Tivadar 69

74. Ing. Costea Cornel 76

75. Costea Mária 76

76. Czetz Emánuel 60

77. Czetz Mária 76

78. Czetz Zakariás 76

79. Czetz Zakariásné sz.

Csausz Vetti 76

80. Csausz János 76

81. Csausz Jánosné sz.

Moldován Anna 76

82. Csausz Katalin 55

83. Csausz Katalin 56

84. Csausz Kristóf 76

85. Csausz Vetti 76

86. Csávós Kata 42

87. Csergedi János 47

88. Dr. Dajbukát Ferenc

83

89. Dr. Dajbukát Ferencné

sz. Veress Roza 83

90. Dajbukát József 83

91. Dajbukát Józsefné sz.

Harmath B. Lujza 83

92. Dajbukát Kajtán 78

93. Dajbukát Kajtánné sz.

Lengyel Anna 78

94. Dr. Dajbukát Márton

83

95. Dániel Gusztáv 33

(Megjelent Magyarörmény

Kulturális Lapok

VI. Évf. 1. sz. 2004. március)

Folytatjuk

A marosvásárhelyi örmény-magyar közösség gyermekrovata (12. rész)

Kedves Szülők és Nagyszülők!

Arra kérünk benneteket, hogy hónapról hónapra, amikor kezetekbe veszitek a „Gyökereket”, hívjátok fel gyermekeitek, unokáitok figyelmét erre a rovatra, s ha nem értik, magyarázzátok el nekik fontosságát.

Kedves Gyermekek!

Nektek igazán megéri elolvasni és megismerni a szép történeteket, amelyek hatalmas örmény királyokról, csodaszép királykisasszonyokról, véres háborúkról szólnak. És miért éri meg megismerni őket? Mert minden történet végén találtok egy kérdést, amelyre minden hónapban várjuk válaszaitokat írásban és/vagy rajzban, postán vagy e-mailen. Év végén a legjobb, legszebb válaszok beküldői között sorsolást rendezünk. Három szerencsés nyertes három csodálatos ajándékban részesül. Címünk a következő: *Dr. Puskás Attila*, Str. Busuiocului 4/C/48, RO-540535 Tirgu Mures, Románia. E-mail cím: pattila001@yahoo.it. Várjuk leveleiteket!

Dr. Puskás Attila

a Marosvásárhelyi Örmény Kulturális Egyesület nevében

Vákhársák

Volt még egy nagy királyunk is, Vákhársák, aki az Ársákuni pártus királyi család tagja volt. Mindent tőle telhetőt megtett, hogy felvirágoztassa Örményországot.

Az ő idejében fejlődött a földművelés, támogatta a kereskedelmet, a kézművességet. De ami a legfontosabb, mindenhol rendet teremtett, a királyi palotától kezdve a legutolsó örmény

nemes házáig. Vákhársák megtámadta az északi népeket, legyőzte őket, és kiterjesztette hatalmát a Fekete-tenger partjáig.

Szeretette volna mélyebben megismerni az örmények történetét. Egy tudós bölcsét, Már Ábbás Katinát azzal bízta meg, hogy a levéltárakban kutasson. Ez a tudós bejárta az országot, megírta az örmény nép történetét, és átadta azt Vákhársáknak.

Mit tett a király Örményország felvirágoztatásáért? Hogy hívták az első örmény történészt, és hogy írta meg az örmények történetét?

1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1%

Közeledik az adóbevallás ideje... A törvény szerint személyi jövedelemadónk (két-szer) egy százalékat erre jogosult, bejegyzett egyházaknak, közintézményeknek, civil szervezeteknek, egyesületeknek ajánlhatjuk.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület jogosult arra, hogy személyi jövedelemadójának 1 %-át az EÖGYKE-nek ajánlhassa.

Tizenegy éve működő Egyesületünknek így lehetősége nyílik arra, hogy működése anyagi nehézségeit részben megoldja. Meggyőződésünk, hogy az EÖGYKE kezdetől fogva „nyitott könyvként” működik, hiszen minden lépésünkről rendszeresen beszámolunk az *Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek* hasábjain.

Akik részt vesznek programjainkon, meggyőződhetek arról, hogy a tagdíjat, adományokat, a pályázatok során elért támogatásokat kizárólag kulturális és hitéleti identitás-örzésünkre, hagyományaink ápolására, a magyarörmény társasági élet, a közösség megteremtésére, jobbítására fordítjuk. Kérjük, hogy jövedelemadója bevallásakor gondoljon Kulturális Egyesületünkre – ezáltal önmagára is. Hiszen tagságunk azért dolgozik, hogy magyarörmény közösségünk céljait megvalósítsa, örmény gyökereink tárgyi és szellemi kultúráját megőrizze, átadja gyermekeinknek, unokáinknak – az utókorak. Tartozunk ezzel tehetséges, tisztességes és jó magyarrá vált őseinknek, tehát önmagunknak is.

Nem kell mást tennie, mint a jövedelemadó bevallásakor az APEH által rendszeresített bevallási nyomtatványon nyilatkozatot tegyen szervezetünkre.

A kedvezményezett **adószáma:**

18085590-1-41

A kedvezményezett **neve:**

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Egyúttal kérjük és javasoljuk, hogy a másik egy százalékkal támogassa a

Magyar Katolikus Egyházat, amelynek technikai száma 0011,

melynek részegyháza a magyarhonai, történelmi örménység Örmény Szertartású Római Katolikus Egyháza.

Templomunknak, amelyet évtizedeken át Kádár Dániel apátplébános vezetett, nincs önálló technikai száma!

Köszönjük, hogy gondol ránk!

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1%

Felhívás!

Tisztelt Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek magyarországi Olvasója!

Kérjük, segítse munkánkat azzal, hogy felmérésünkre adott válaszát hozzánk postafordultával visszaküldi (e-mailben a magyar.ormeny@t-online.hu címre)!

Célunk, hogy tájékozódjunk a kiadványunk hasznosságáról, valamint felmérjük, hogy anyagi lehetőségeink szűkülése és a költségek folyamatos emelkedése mellett hogyan tudjuk lapunkat fenntartani.

Célunk, hogy kiszűrjük azokat a címzetteket, akik bár havonta megkapják ingyenes újságunkat, mégsem olvassák azt, illetve töröljük azokat a címeket is, amelyek címlistánk elavulása miatt már nem aktuálisak, pontosak.

Célunk, hogy minél több olvasót átszoktassunk a Füzetek internetes olvasására. Weboldalunkon (új: **www.magyarormeny.hu**) megtalálja a Füzetek teljes terjedelmét, s emellett friss híreket és programokat is olvashatnak.

Terveink szerint azáltal, hogy minél több olvasónk áttér a papír alapú Füzetek olvasásáról az internetes változatra, csökken a nyomdai és postaköltség, így tartani tudjuk a tartalom minőségét és az oldalszámot. Terveink szerint olvasóinkat e-mailben havonta értesítjük, ha a weboldalon már olvasható az új Füzetek. Amennyiben Ön lemond a papír alapú Füzetek olvasásáról, de a későbbiekben meggondolja magát, bármikor e-mailben vagy telefonon újra feliratkozhat címlistánkra. A Füzetek havonta megjelenő számait évkönyv formájában félévente kiadjuk, az évkönyvet meg lehet vásárolni, amennyiben megrendeli e-mailen vagy telefonon.

További információ a külön íven mellékelt Felhívásban!!! (Szerk.)

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja a **pénzadományok gyűjtését** az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára befizethető.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1255 Budapest, Pf. 189. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel.:** 201-2401

Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK – füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja: Bp. Főv. II. kerületi Örmény Önkormányzat
és a Fővárosi Örmény Önkormányzat

(Budapest, 1054 Akadémia u. 1. III. emelet 338-339., telefon: 332-1791)

e-mail: fovarosiormeny@startadsl.hu; fovarosiormenyonkorm@startadsl.hu

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Mb. főszerkesztő: **Béres L. Attila**

Felelős kiadó: **dr. Issekutz Sarolta**

Munkatársak: Dr. Sasvári László, Dr. Issekutz Sarolta, Bálintné Kovács Júlia, Dobó Attila

Szerkesztőség: 1255 Budapest, Pf. 189. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Nyomdai munkák: Mackensen Kft.